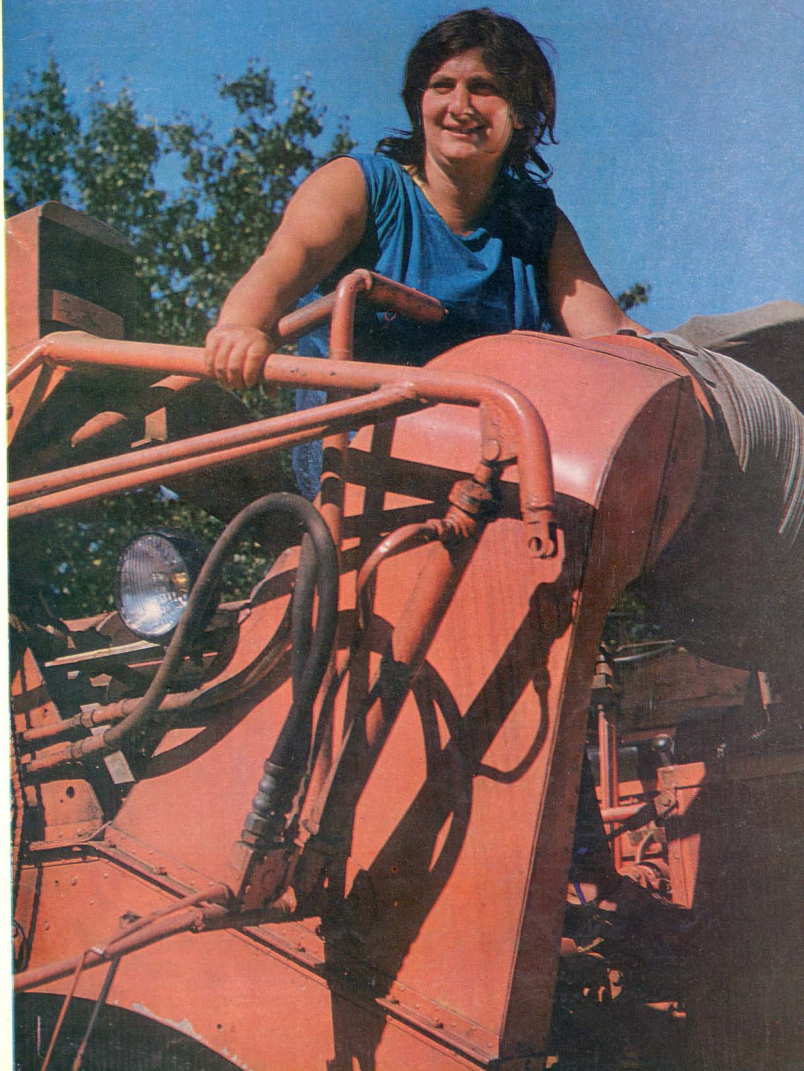

645 /
1973/2

УНИВЕРСИТЕТ
СЪСЕДИ

УНИВЕРСИТЕТ
СЪСЕДИ

УНИВЕРСИТЕТ
СЪСЕДИ
N 9 1973 6.

მასხაჰის
რაიონის
სოფელი
ნატანები

აღმოსტრაველი სახლი

საშუალო სკოლის შენობა

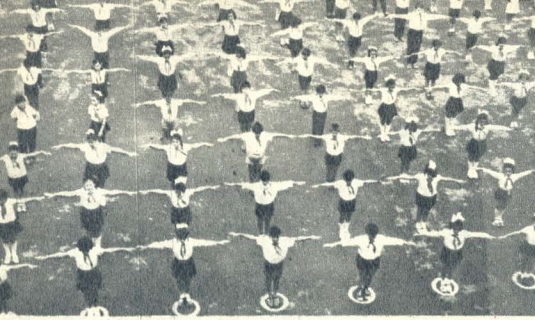
„საქართველოს ხელი“

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხა-
ტარულ-ლიტერატურული ეუტნაღი.

«САКАРТВЕЛОС КАЛИ»

Ежемесичный обществено-политический
и художественно-литературный журнал
ЦК КП Грузии.

1. დღის გამახსნეველი ვარჯიში

მოსწავლეები ჩაის პლანტაციასი

3. აღმარებული სკოლის შინობას

მოსწავლის ოჯახური პირობები და ამის მიხედვით ყალიბდება ურთიერთობა ბავშვებთან. ეს ურთიერთობა არ წყდება საზოგადოებრივ არდადეგების დროსაც, როცა მოსწავლეები წასულები არიან თბილისიდან. მასწავლებლებმა იციან, სად ისვენებენ მათი აღმარდლები, როგორ მონაწილეობენ საკულტურურო შრომასი, კავშირი აქვთ დამატებული კოლმუშურებისათუ საბჭოთა მეურნეობასთან და მათგან იღებენ თავიანთი აღმარდლების შრომით დახასიათებას.

თბილისის მე-15 საშუალო სკოლაში რამდენიმე ეროვნების ბავშვი სწავლობს. მეცადინეობა ორ სექტორზე — ქართულ დარბაზულ სექტორებზე მიმდინარეობს. კვირასი ერთი დღე დასაბრუნებელი გამოცხადებული, მეორე დღეს კი — რუსული. ეს ხელს უწყობს ენების უკეთ შესწავლას. პედაგოგებისათვის ჩამოყალიბებულია ენების შემსწავლელი წრები.

წლის 15 მოსწავლემ დამთავრა მე-15 საშუალო სკოლა; 220 ბავშვი კი ამ სკოლის მოსწავლე გახდა.

მოსწავლეთა შორის დიდია მისწრაფება პროფტექნიკური სასწავლებლისადმი. მათ 22 ადგილი ჰქონდათ ამ სასწავლებლებში, შესვლის მსურველი კი 25 იყო. ბავშვთა ამ მისწრაფებას ხელი შეუწყო ღია კარის დღეებმა, პროფტექნიკურ სასწავლებლებში სწორად ყოფნამ.

სკოლაში ზრუნავენ ბავშვთა ჯანმრთელობაზე. წელიწადში ორჯერ ტყუობა მოსწავლეთა ღრმა სამედიცინო შემოწმება. ბავშვთა გაკეთებისათვის დიდი სკოლის წინ, მოედანზე ტარდება გამამხსნეველი ვარჯიში.

ახალი სასწავლო წლისათვის სკოლა ახალგაერომონტებული დახვდათ მოსწავლეებს. ყველაფერი 12 მოსწავლემ გააკეთა. შრომის ბრავადის წევრებმა.

მერვე-მეცხრეკლასელებმა, შრომის და დახვეწების ბანაკის წევრებმა ჩაის პლანტაციებში იმუშავეს და დიდძალი ჩაის ფოთოლი მოკრიფეს.

ზოგჯერ არდადეგებთან გაქანსაღებულნი და შრომის ზევეებით გამდარებულნი დაბრუნდნენ სკოლაში.

ღირსეული ახალი სასწავლო წლის დაწყების მასწავლებელი ზარი. მე-15 საშუალო სკოლის 2200 მოსწავლე და 160 პედაგოგი ერთსულვინად გამოცხადდა ამ დღეს სკოლაში და შეუდგა სწავლას და საქმიანობას დიდი ჭილღის გასამართლებლად, რომელიც დაიშასხურეს, იმ ვარდამავალი დროის შესანარჩუნებლად, რომელიც საქართველოს კომპარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტისა და თბილისის საქალაქო საბჭოს აღმასკომისაგან ამ რამდენიმე წლის წინ მიიღეს.

ქუთაისელი ავტომობი- ნაგლეზი

შპსის სააპროში, რომელიც საავტომობილო ქარხნის წამყვანი უბანია, ღია პარტიული კრება მიმდინარეობდა. საინტერესო საკითხს იხილავდნენ: „შენი პარტიული ბილეთი“. ბევრი გამოსვლა იყო დასამახსოვრებელი, მაგრამ განსაკუთრებით ჩამჩანა მესხიერბაში სააპროს უფროსის, ინჟინერ-ეკონომისტის ნანული ბანძლადის სიტყვა: მან კონკრეტულად, დასაბუთებუ-

ლად ილაპარაკა სააპროს მტიკნეულ საკითხებზე, დამწერთ ერთზე კიდევ მოაგონა, თუ რა მნიშვნელობა აქვს შპსს იმ სამი ათასი დეტალიდან და ეკანშიდან, რის-განაც შედეგმა ავტომობილი. ბუნებრივია, რომ კოლექტივის ოდნავი შეფერხება და — ხელი შეეშლება მთელი ქარხნის საერთო რიტმს.

— კომუნისტის სახელი, — თქვა მან გამოხდის დასასრულს, — ბევრ რამეს გვაკლებს. კომუნისტებს არა აქვთ არავითარი პრივილეგია გარდა ერთისა, სხვაზე მეტი ძალ-ღონე მოახზარონ საერთო საქმეს, სხვებზე უკეთ იბრძოლონ და იზრმოინ გამოჩვენებისათვის, კომუნისტებს არა აქვთ არავითარი განსაკუთრებული უფლება გარდა ერთისა, იყენებ მუდამ წინ, იყენებ იქ, სადაც მეტია სიმწევე.

საინტერესოა ნანულის ბიოგრაფია. საშუალო სკოლის ვერცხლის მედალზე დამთავრების შემდეგ — 1964 წლიდან იგი ქარხანაშია, მოსელისთანავე ჩარხზე დაიწყო მუშაობა და ამასთან პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ქუთაისის ფილიალის საღამოს განყოფილებაზე ჩაირიცხა. მუშაობასთან ერთად საუკეთესოდ სწავლობდა. ამჟამად ამ ევებზეთილა სააპროს ერთ-ერთი ხელმძღვანელია. არ ყოფილა შემთხვევა, რომ მის საღვთისო საქმე ხელისათვის გადაედოს, რაიმე ადრეკოლების დროს წარბი შეეხაროს. ამიტომ უეცარო და აფასებენ ქარხნის მრავალათასიან კოლექტივში. ნანულის გვერდში უდგანან და თავდადებით შრომობენ: რუსუდან ხუჭუა, ცისანა მალანია, დალი გაფრინდამილი, გულნარა ბურდული, ვარა დარახველიძე, იზოლა დო-

ტრაშვილი. ლილი ფაჩუაშვილი, ცისანა ნატრიაშვილი და სხვები.

ჩვენი დღეების რომანტიკა ძალუძლად იტარებოდა საპროსა კავშირის საავტომობილო მრეწველობის ამ ერთ-ერთი გვიანტერ ქარხანაში. მისი მშენებლობა 1945 წელს დაიწყო და 1950 წელს უკვე ექსპლოატაციაში შევიდა მექანიკურ-ამკრფვი კორპუსი. იგი აერთიანებს შპსის, ძრავის, სიჩქარეთა კოლოფის, ავტომატების და მთავარი კონვეიერის სააპროებს. 1946 წელს დამონტაჟდა მთავარი სავარშო კორპუსის მშენებლობა, ხოლო ამ კორპუსში შემავალი საშხმლო, საიარალო, სარემონტო-სამშენებლო სააპროებიდან უნაანსწელობა 1949 წელს გამოიშვა პირველი საცდელი ყალიბი.

შემოქმედებით შრომაში შეუმჩნეველად გავიდა წლები... ხარბობებისგან განთავსულა მექანიკურ-ამკრები და რუსი თუ-ის საამპროები, თბოელექტროცენტრალი და აი, 1951 წლის 18 აგვისტოს მიუღ ჩვენს ქვეყნის მოედო სასოხბრლო ცინობა პირველი ქართული ავტომობლის დაბადების შესახებ. ახალი ავტომანქანის საქეს უქდა ქარხნის მიერ აღზრდილი ბორის ვაშკაძე, რომელიც ამჟამად ღირსეულად ატარებს სოციალისტური შრომის კვირის საპატიო სახელს.

დაიწყო ზრუნვა ქართული ავტომანქანის კიდევ უფრო სრულყოფისათვის, 1952 წელს ახალგაზრდა ქარხნის კონსტრუქტორებმა შექმნეს თითოეული ავტომანქანის კონსტრუქტორი, რომელიც ყველაზე უფრო სურდებოდა ჩვენი ქვეყნის დიად მშენებლობებს. ახალი ავტომანქანის წარმო-

ინჟინერ-ეკონომისტი ნ ა ნ უ ლ ი ბ ა ნ ძ ლ ა ძ ე

ბისთვის ფართო მასშტაბით წარმართა წინასწარ მოსამზადებელი სამუშაოები, ჩამოყალიბდა საწარმოო განყოფილებები ჰიდრალექტრო ამწეების, ზეთის ტუმბოების, კარდანული ლილვებისა და სხვა სათადარიგო ნაწილების შესამზადებლად.

კომუნისტური შენეხული ადამიანებს მხარში ამოუდგა ქუთათურთა მარქვისის ნაამაგარი — ცალმხრივი თეიმოცვლილი ავტომობილი. აღსანიშნავია, რომ მას შემდეგ ქარხნის ნიჭიერმა კონსტრუქტორებმა შექმნეს 12 სხვადასხვა სახის ავტომობილი და მათი სტრუქტურა გამოშვების საქმეში თავისი წვლილი შეიტანეს სპეციალისტმა ქალებმაც. ინჟინერ-კონსტრუქტორები: შიხაბეროზაშვილი, მარიამ ახალაძე, გულნაზი ბურდული და სხვები შემოქმედებითი ძიების გზით ახალ-ახალ გამოარჩევებს აღწე-

ნა. მაგალითად, ლე-სალბაგების გამოყენების საქმეში ოტომობილი ვირანის შემუშავებამ ქარხანას 53 ათასი მანეთი აღუზოგა.

კვებრთული საწარმოს მრავალრიცხოვანი ელექტრის მოწინავენი არსადრის დაღუფა, შიხ უფრო ახლა, როცა ყველან ხუთწლიანი მესამე ვადაწმუვეტი წლის დავლებითა შესასრულებლად უჩვეული ერთხანაშია მაგამ, წარჩინებული ავტომშენებლების: თალოკ ხუტუას (საიარაღო-სადეფიგო საამქრო), ლლი ფაზუაშვილის (N63 საიამოსხმელო საამქრო), ციხანა ნატრაშვილის (ავტომავების საამქრო) შესახებ მიანტ განსაუბრებით ვინდა აღვნიშნოთ. ისინი შრომებლმმა ერთსულვინდა აირჩიეს ქუთათისის საქალაქო საბჭოს დეპუტატებად. ეს შესანიშნავი გო-

რთო ქუტრული ჰორიზონტი შეგნებულად და შემოქმედებითად ვქაღვამა: მართამს. მას თავი მიანიჩა წარმოების ბატონპატრონად, ადამიანად, რომელიც პასუხს აგებს ყველაფრისათვის, რაც ჩვენს საზოგადოებაში ხდება. ასეთი მუშა პოლიტექნიკად აქტიურია, იგი ვერ ურცვდება მიღწენებლობას, უპასუხისმგებლობას, ვერაიეთის ნაყოფიერებებს წარმოების ორგანიზატორში. იგი არის ყოველგვარ შრომანობის, ადამიანის შეგნებასა და ქვეყნი წარსულის ყოველგვარი გადმონათვის შეუჩივებელი მტერი.

3500-მდე ქალი ვაყავების მზარდამხართავადებით შრომობს ქართული ავტომანქანის შექმნისათვის. თუ მათ წინაპრები მაღალაის ველზე წინდა პატრიარქალურ ცხოვრებას ეწეოდნენ და ნათობს მიწის ნაკვეთებზე იყვნენ მიჯაჭვული, დღეს ამე-ვე მიწაზე იბადება ქართული ავტომობილი, რომელსაც მიეღიან შორეული ციმიხრის გამოლო ტრამაღებსა და ვახხეთის უხვმოსავლიან ველებზე, უქარიანს ნოყიერ მიწებზე, ახალი ჰიდროელექტროსადგურების და მრავალ სხვა ახალმშენებლობებზე. ყველან, ჩვენი ქვეყნის აყვლა კუბუქში შეხვდებით „კახა მარტის ავტომანქანებს“.

ავტოქარხნის ვრცელ საამქროებში მუშათა მთელი ოჯახებიც შრომობენ. შეიღებში მშობლებს და მათი ვალები, ემეზიან შრომამ და მთელი არსებით იღვწიან ჩვენი სამშობლოს კეთილდღეობისათვის. ქარხანაში დამსახურებული ავტორიტეტი საარგებლობის სახტარაქების ოჯახი, რომლის 7 წევრი თავადებული შრომის საუკეთესო ნიმუშს იძლევა. სამაგალითონი არიან ვენერა, ეუფუნა და ნინო სახტარაქები. ასევე სასახლოდ შრომობენ ე. კობრიძის, გ. ლომიძის, ვ. გრიგოლაშვილის და სხვათა ოჯახის წევრები, მათ თავიანთი ცხოვრება მიღწეროდ დაუკავშირეს საავტომობილო ქარხანას.

სსრ კავშირის შექმნის ნახევარსაუკუნოვანმა იუბილემ კიდევ უფრო დააახლოვა სხვადასხვა ეროვნების შვილები. ისინი გაერთიანებული არიან მხურვალე მისრაფებით: ამრავლან თავიანთი მრავალეროვანი სოციალისტური სახელმწიფოს მატერიალური და კულტურული სიმდიდრე.

საავტომობილო ქარხანაში 32 სხვადასხვა ერის წარმომადგენელი შრომობს. თითოეული მათგანი საქმიანობის გაყენება მყოფილად ვაყარმუნებს, რომ ინტერნაციონალისტური საზოგადოებრივი შეგნების ზრდა განუყოფელია ახალი ადამიანის ჩამოყალიბების მთელ პროცესთან. საბჭოთა ადამიანების ასეთი იდეური მომწიფების საუკეთესო მაგალითს იძლევიან ავტომობილო-შენებელი ქალები: ტისა ბორისენკო და ლეირა ხუტუაშვილი, ნალია იოდანილი და ლეირა მეტეზიანა, მაგლინა მოლდერაშვილი და ზოია ადღრაძე...

ამ უმანსკნელ წლებში, კერძოდ 1970 წლის მოლოდინ, რესპუბლიკის საავტომო-

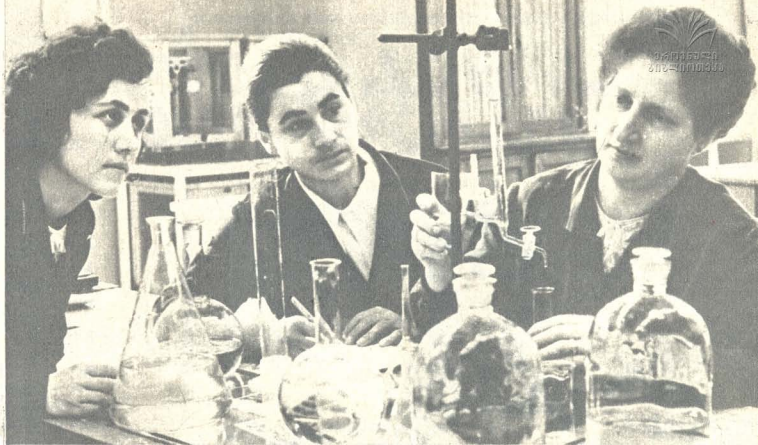
ინჟინერ-კონსტრუქტორი დ. ა. ა. კუკავა და ტანკოლია მ. ბ. კუკავა

ვენ. მარიამ ახალაძე, რომელიც კომკავშირული საფურთი მოვიდა 1955 წელს, ერთ-ერთი მოწინავე რაციონალიზატორი-ცაა. მას სიჩქარის კოლოფის ვადამართევილი კონსტრუქციები მნიშვნელოვანი ეცვლიება შეიტანა და წარმოებას 4 ათასი მანეთის ეკონომია მისცა.

ქარხანაში თითოეუ ჩამოსთავებული როდი არიან ნოვატორი ქალები, ერთ-ერთი მათგანია კომუნისტ რუსუდან ხუტუა, რომელიც 25 რაციონალიზატორული წინადადების ავტორია. აქედან 18 უკვე დაინერგა და წარმოებას ბევრი სარგებლობა მოუტა-

ვონები ჩვენი მუშათა კლასის იმ პლეადას ეუთვინან, რომელია ფსიკიკაში ძირეული გარადტება მოხდა. რაოდენ პარადეხსულერადაც არ უნდა გვეჩვენოს, მიანტ ხელშესახება ფაქტია, რომ ქართული ქალები, რომლებიც წარსულში ტრიკოტაჟის ქსოვასაც ერიდებოდნენ, დღეს ავტომანქანის ურთულეს დეტალებს აწრთობენ. სწორედ ასეთები უყვანდა მხედველობაში ლ. ი. ბერენესი, როცა სსრ კავშირის პროფავაჟირთა მე-15 ყრილობაზე აზბობდა: „დღეს მოწინავე მუშა—ეს არის ადამიანი, რომელსაც აქვს ღრმა ცოდნა, ფა-

მარცხნიდან: ტექნოლოგიური ლაბორატორიის უფროსი რუსუ-
დანი ზუკუა ინჟინერ-ტექნოლოგი ნანა ჩაჩიბაია და
ვიოლენტინა ტუმულაშვილი.

მარცხნივ: მკურნალები და ნადავარი ინტენსივობაში

ბილო მრეწველობის გიგანტის, ქუთაისის
ორკონიკიდის სახელობის საავტომობილო
ქარხნის სამუშაო და კულტურულ ცხოვ-
რებაში მნიშვნელოვანი ძვრები შობდა.

სკვ XXIV ყროლობის გადაწყვეტილ-
ბათა ცხოვრებაში გატარებისათვის ერთ-
სულთონად დიარაზმუნე ქართველი ავტო-
მობილმშენებლები, მობილიზაცია გაუე-
თეს არსებულ რეზერვებს, მრავალი საყუ-
რადღებო თაინისთვის თუ წამოწყების ინ-
იციატორები გახდნენ და საუბრო შედე-
გებსაც მიალწიეს. სსრ კავშირის საავტო-
მობილო მრეწველობის სამინისტროს საწა-

რმოებს შორის ყერ მესამე ადგილი, ბო-
ლო შემდეგ ექვსეყერ მეორე ადგილი მოი-
პოვეს.

ავტომობილმშენებლებმა კვლე ტემშე-
უნელებლად წარმართეს ბრძოლა და გასე-
ლი წლის მესამე კვარტალიდან წარმატე-
ბით ინარჩუნებენ პირველ ადგილს. ამე-
მად ქარხნის კოლექტივი კიდევ უფრო აუ-
მჯობესებს კახ-608 მარკის ავტომობილს,
რომელსაც 11,5 ტონა ტვირთგამწეობა აქვს.
დამზადებულია და სახელმწიფო გამოცდის
გაღის კაბინის ახალი ნიმუში, ორსიქსაი-
ანი უჯანა ბილი და სხვა კვანძები. გაუმ-

ჯობესებული კონსტრუქციის ავტომანქანის
გამოშვება გათვალისწინებულია მომავალ
წლის მეორე ნახევრიდან.

...ყოველდღიურად რიტმულად გაღმო-
ლის კონვეიერიდან „კოლხიდის“ მარკის ავ-
ტომანქანები. იგი იხადება მამა-პაპათა სი-
სხლის მორწყულ მიწაზე და ფეხს იდგაქს
ნიჭიერი ოსტატების ხელში, აქვე გაღის
გამოცდას, რომ შემდეგ ლაღად და შეუფუ-
რებლად იარის ჩვენი ცხოვრების ლიდ
ტხებზე.

3. მფისნაშვილი,
გაზეთ „ქუთაისის“ რედაქტორი.

„საქართველოს“ მასთავს დონაჩა

დონარა
და შოთა
მხარაძეები
კლანტაციაში
და ოჯახში

გურიაში ჩაის ბუჩქმა პირველად გასული საუკუნის ოცდაათიან წლებში იხარა თავდაპირველად იგი ოზურგეთის მიდამოებში, გურიელის მამულში დარგეს, მერე მისი გავრცელება თავადებმა: გ. გრიგოლაშვილმა და ე. ნაკაშიძემ სცადეს, მაგრამ მაშინდელი ხელისუფლებისაგან ამ საქმეს არავითარი მხარდაჭერა არ ჰქონდა და მისი გაშენების პირველი ცდებიც უშედეგოდ დამთავრდა.

საქართველოში მენჯიერობის განვითარებას მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების დამკვირვებელმა მიქეილა ურადილმა და ამ კეთილშობილურმა კულტურამ წამყვანი ადგილი დაიკავა ჩვენი რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობაში.

ჩაის ფარობების განუზრდელ ზრდასთან ერთად იზრდებოდა მენჯიერ ქალთა რიცხვი. ჩნდებოდნენ სტახანოველი მჭრეულები, რომელთაც მაშინ „პიონერებს“ ეძახდნენ.

ჩაის პლანტაციების სწრაფი ტემპით ზრდამ მექანიზაციის დანერგვის აუცილებლობა გამოიწვია. დღეისათვის მექანიზებულია ჩაის მოვლის თითქმის ყველა საშუალება: კულტივაცია, გასხვლა, კრეფა-კრეფის პრობლემა ძირითადად მანქანა „საქართველომ“ გადაჭრა, რა თქმა უნდა იქ, სადაც დასავლეთ საქართველოს მთაგორიანი რელიეფი ამის საშუალებას იძლევა.

რესპუბლიკაში მენჯიერობის ყველაზე დიდი კულმურნეობის — მახარაძის რაიონის სოფელ ნატანების ლენინის სახელობის კულმურნეობის საბატო წევრი, დიდი საბჭოთა მწერალი მიხეილ შოლოხოვი ახეფასებდა ქართველი მენჯიერ ქალების შრომას:

„...განსაკუთრებით გულთადად მინდა მივესალმო და გადავცხოვო ჩაის პლანტაციების მშრომელ ქალებს. ჩემმა სამარცხვინოდ, საქართველოში ჩამოსვლამდე არ ვიცოდი, თუ რა მნიშვნელობა უნდა ამიტომ განსაკუთრებით მოვესალმებო და გულთადად ვეხვედო...“

საუკეთესო მექანიზატორი ქალიც სწორად ამ კულმურნეობაში ჰყავს.

წელს ნატანებში კულმურნეობამ 8.800 ტონა ჩაის უფოლილი უნდა მოკრიფონ, აქედან 20 ტონა მექანიზატორ დონარა მახარაძის წილად მოდის. დონარამ ამ სამოედენივე წლის წინ კომპლექსური რგოლი შექმნა, რომელშიც მეუღლე და დედა გაერთიანა, რგოლმა 5 ჰექტარი ჩაის პლანტაცია მიიწომა, რომელზეც შარშან 29 ტონა ჩაის უფოლილი მოკრიფეს. დონარამ და მისი რგოლის წევრებმა კარგად იციან, რომ მიღწეულით დაკმაყოფილება ჩამორჩენას ნიშნავს. ზუთწლდლი სამ წელიწადში ამ დღე-

რა სოფა წყალი ჰყოფნის იებს

რა ცოტა წყალი ჰყოფნით იებს სიცოცხლისათვის, რა ცოტა წყალი, და თუ დააკლდათ, დაქენებთან ნაწი იები. აკაციები გადაშლიან თეთრ-თეთრა ვევილი, ცოტა სითბო და... უვავილიზე აკაციები. შენი მადლია უვავილობა, მზეც დიდებულყო, შენი სითბოთი მეცა ვარ სასეც. დავდივარ ასე და მიტყვენება, რომ მაინც, სადაც, ცხოვრების გზაზე სითბო გეკავია ადამიანებს. ხელმეც აკლით პატარა სითბო, სიტყვას აკლია პატარა სითბო, ღიმილს აკლია პატარა სითბო... და გვივივარ, თითქმის ვულიც გვტყვი, ვწუხვართ ამაზე. როცა ერთ ღიმილს შეუძლია ათასი რამე! როცა ერთ ღიმილს შეუძლია ათასი რამე, როს კითხვ ხელმეც შეუძლიათ ათასი რამე... და ამ დროს სიტყვას ვავადებთ ბანზე, და ამ დროს ხელმეც ვავიშვართ ვანზე... და შემდეგ გვცვი, ვულიც გვტყვი, ვწუხვართ ამაზე... ერთმანეთისთვის გაიშვით სულ ცოტა სითბო, ერთმანეთისკენ ვავიშვით ხელმეც თბილი, მტეს არას ვითხოვ, არავფერს ვითხოვ, თორემ დავქენებთ, ვითარცა მწირი. და როცა უკვე არა აქვს ზარი ჩვენს მწუხარებას და მაინც მერე გულდაწყმებითი მივაცილებთ დღადაღ ხელმეც, რომელსაც ალბათ ცოტა სითბო დააუკლდა ჩვენგან.

გამოვლიძება

თავს დავანებებ ათსგვარ ფიტრებს, გეწყნოს იქნებ, გაჩაგრედ იქნებ. ღურჭოვლია იას დავიქარავ ცისფერ კაბაზე, რომ შემემატოს მერე კდმა და სილამაზე. ვით ფრცკებთან ქალბი გრემი, მიძინებულ გაიღვიძებს სინაზე ჩემს. თებში ჩავიწვავ წყეთელი ბუბს მოტანილ იებს, ხომ მაპატიებ? მაღალ მიხაკებს დავდამე ხარკის წინ და არ ვიტყვებ დღეს ოჯახის დიასახლისი.

ინება ჯოგაზე

რა მძიმე იყო ის ერთი სიტყვა: — „არა“, როს მთელ სიცოცხლედ კმაროდა ერთი: — „პო“.

ახლა ნატრულობ რაღაც მაგიურ ძალას, დანაშაულის სმაგეროს მთხოვ, მე კარგად ვიცი ყოველი სიტყვის ძალა, შენ, უცაბედდ, ბზარი ვაგრძნად ხმაში. იქნება ჯობდა მე რომ არ მეთქვა: „არა“, მაგრამ შენ რაზე იოცნებებდი მაშინ?!

ვიზით შრომობს დონარა, ეჭვი არავის ეძარება მის გამარჯვებაში, ვინაიდან მისი სიტყვა და საქმე ერთია.

...დონარას არ ასვენებდა ფიქრი მალე დამდარყო საქესთან. მეუღლეს, მექანიზატორ შოთა მხარაძეს ავირდებოდა მუშაობისას, სწავლობდა მისგან. ახლა ცოლქმარი ერთმანეთს ეცილებდა კრევფში. მაგრამ იმდრო, მალე ორივეს შეტოკებოს გაუწივს მათი უფროსი ქალიშვილი, რომელიც უერ მხოლოდ თოთხმეტი წლისაა და მერცე კვლავში სწავლობს.

საინტერესო დღემეცა გალაშაშა დონარას ცხოვრება, გაუმდიდრა ბიოგრაფია. შარშან ლაითურის ჩაის საბჭოთა მეურნეობაში ჩატარდა რაინის მოწინავე მექანიზატორთა შეგებრება-კონკურსი. კონკურსი შემდეგ პირობებს ითვალისწინებდა; მანქანის სწრაფ ტექნიკურ გამართვას, მოცემული დროის რაციონალურად გამოყენებას და რაც მოვარია, ნაკრები ჩაის ხარისხს. დონარამ მაშინ დამსახურებული გამარჯვება მოიპოვა და სპეციალური პირის დამსახურა.

ახლა დიდი შრომა გაჩაღებული გურიანი. გზების გასწვრივ ჩამწკრივებულია ვლიცინების ქარი, ტანურად ნაწიხს და ფიქვის ქარსაფრების ზოდები, მათ მიღმა მოჩანს თვალუწვედელი ჩაის ზავრდოვანი პლანტაციები, პლანტაციებში შესული ქილისქუდიანი მკრეფავები, აქა-იქ — ვენებერთელა მანქანა „საკაოთელი“. რა საამაუა, რომ ერთ-ერთი მანქანის საქვის უბის სახედოვანი მექანიზატორი დონარა მხარაძე.

შრომამ გამართა წელში ახალგაზრდა ოჯახი, ცოლ-ქმარმა ბოლო წლებს შემოსავალი შეიძინა ახალი ავტომანქანა „თვალე“, აიშენეს ორხართულიანი კეთილმოწყობილი საცხოვრებელი სახლი.

შეძლებულად ცხოვრობს დღეს ყველა შრომელი სოფელში, საკუთარი ავტომანქანებით მიემგზავრებიან მექანიზატორები სახლიდან პლანტაციაში, იქ იკ გაკრიალებული საკრეფო მანქანები ელოდებიან.

თვალს იტაცებენ ფერდობებზე შეფენილი მანდარინისა და ფორთოხის ბაღები. რომელი სოფელი სჭობია ნატანებზე ამის განსჯა ძნელია, ყველა ღამეშია და განუშეორებელი. ეს სილამაზე შრომითი კაცის მარჯვენამ, მისმა დაუღალავმა შრომამ შექმნა.

დავდიოდ დამა-დაღმა, ქარსაფრის ზოდებით დამქედილი პლანტაციიდან პლანტაციაში, ვნახე კოლმეურნეობის შესანიშნავი შენობა-ნაგებობანი: ორი საშუალო სკოლა, საყოფაცხოვრებო მომსახურების კომპინატი, სასადილოები, ბიბლიოთეკები, მუსიკალური სკოლა, კლუბი, მადლიერი, ახლანა გახსნილი ქორწინების სახლი, ასფალტირებული. შექვარებით გაჩახახებული თანამედროვე სოფელი...

დაუჩერებელია, ამ სოფლიდან ადამიანმა სადმე წახვალაზე იფიტაროს!

ჩვენს პელაგოპიურ საკვოვში

სსრკ № 1

მიმდინარე წლის სექტემბრიდან „საქართველოს ქალის“ რედაქცია უზრუნველყოფს ხსენის ახალ განყოფილებას სახელწოდებით — „ჩვენს პელაგოგიურ საბჭოში“.

ქალის — დედის უწინდეს, უმოკრეს საზრუნავსა და საფიქრალს შეიძლება სწორად აღზრდა წარმოადგენს. ჩვენი უკრწინდის ფურცლებზე იგი ზრირად ხედება პელაგოგიური-აღზრდობითი ხასიათის წერილებს და როგორც ეს რედაქციაში მისული ბარათებიდან ჩანს, კარგადაც იყენებს მათ. მაგრამ ჩვენი სურვილია, კონტაქტი უფრო ფართო გახდეს. რედაქციაში პერიოდულად მიუწეროს აღზრდებთან და აღსაზრდელთან შეხედრდა-სახუბრები, ანუ როგორც მას პირობითად ვუწოდებთ — პელაგოგიური საბჭოს სხდომები, რომელთა შედეგებსაც რეგულარულად შევთავაზებთ მეთიხველს.

„საქართველოს ქალის“ რედაქციის პელაგოგიური საბჭოს პირველ სხდომაზე თავი მოიყარეს კ. თბილისის სხედასხევა სკოლის ცამეტმა პელაგოგმა. ჩვენ მათ ამჟებრად არაერთარ კონკრეტულ საკითხს არ ვთავაზობთ. გინდა მოვისმინოთ მხოლოდ ის, რაც პირადად აღუდებთ, რა მიზანით № 1 პრობლემად, რა აფერხებთ, რა აძლევთ სტიმულს. სხდომა თავისუფალი სა-

უბრის ხასიათს ატარებს. იგი, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ნიადაგის მოზიწვას წააგავს, რათა შემდგომში გამოგვადგეს საინტენციოდ, რომ შორებმა სხდომებმა უფრო კონკრეტული, გამოყვეთილი ხასიათი მიიღოს, უტრადლება გაგავაზვილები-ნის იმაზე; რაც უფრო მტყენიული და აუცილებელია.

სიტევას იღებს მე-60 საშუალო სკოლის ფრანგული ენის მასწავლებელი ნათელა ჭიბლაძე.

მისი საუბარი შეეხო ძირითადად თოხათა მზარდიულ საზრუნავს, რომელიც სკოლის დავას იწყებდა — „ჩვენი შეივლი ისეთები არ არიან, როგორებიც ჩვენ შევაერთ!“

და ი, ამ დევიზიდან გამომდინარე, თქვა მან, — ბევრი პელაგოგი ზოგჯერ განსჯეულად ახვევს საკუთარ აზრს ბავშვს, უხშობს ირიციატებს, თულის რა მას მისი თოხისათვის მიუღებულად.

აღზრდილი ბავშვს უნდა აჩვენდეს თავაზიანობას, წესიერებას, მაგრამ ზოგი სწორედ აქ ჰკარავს ზომიერების გრანობას, ზომიერების გრანობა კი პელაგოგისათვის უდიდესი რამ არის. განათლება, ტაქტი, მოქნილობა, აი რა არის აუცილებელი აღზრდელისათვის.

მივიკეთ ბავშვს თავისუფლება — სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ ბოლომდე მიუფუგათ სადავე, და ქლდეზე გადაიხევა დავანებობთ. მშობლისა და პელაგოგის ალლო სწორედ იმაში მდგომარეობს, შვიი თეთრისაკან გაავარჩიოთ: მიხედვით სად იწყება ბავშვის ნათელი — ლამაზი ფინტაზია და სად შეივლი — დანაშაული. პელაგოგისა და მშობლის მუდამ ერთი აზრი უნდა ამძრავებდეთ — „ვის უსრადი ჩვენ?!“

57-ე საშუალო სკოლის ინგლისური ენის

მინდელე ალბა

მასწავლებელი ლილი მენახდე ძირითადად მოსწავლეთა საერთო განათლების პრობლემებს შეეხო. შევთხოვება გამოსთქვა იმის გამო, რომ ბავშვი ზრირად ცვაუფუღდება ტელევიზიის საშუალებით მიღებული ზერეულ ცოდნით. მიანჩია, რომ რაგი მან ნახა ტელე ენიოეკარზე „ომი და შვიილობა“, სკვირო აღარ არის ამ მსოფლიო ლიტერატურის შედეგის წყობიხე. გამოდის, რომ მეცნიერების ისეთი დიდი მიღწევა, როგორც ტელევიზია, მომავალ თაობას უბძძებს სულეოერი სიღარბისაყენ. თითოეული პელაგოგისა და მშობლის მოვალეობაა, შესძლოს დაარწმუნის ბავშვი წიგნის უდიდეს მნიშვნელობაში.

ლ. მენახდე ილაპარაკა აგრეთვე იმ პელაგოგიურ საბჭოებზე, რაც მათ სკოლაში, კერძოდ ინგლისური ენის სწავლების საქმეში ინერგება. აქ სწავლების პირველი წელი ეთმობა მხოლოდ ზეპირი მეტყველების განვითარებას. წერას ბავშვები მეორე წელს იწყებენ, მესამე წელს კი ეუფლებიან წერა-კითხვას. ამ პროცესის სწორად და ეფექტურად წარმართვისათვის საჭიროა უტრადლება გამაზილდეს ტექნიკური საშუალებების გამოყენების უდიდეს მნიშვნელობაზე. სკოლები აღიუტების ფონეტეკით, ენოა და დიაფლოგებით და სხვ.

ნათელა ჭიბლაძე

მიკოლაიჩუკა არცია

მე-6 საშუალო სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი თამარ ოქროპირაძე ბევრ პელაგოგიურ სატკეოარზე ესაუბრა დამსწრეთ: — სწავლის სწორი პროცესის დიდად აუფ-

ჩვენს რამდენიმე ცვლავი მუშაობა. რა პროდუქტობა უნდა მოვიხილოთ ან მისწავლეს, ან მასწავლებელს, როცა ისინი სკოლაში დღის ორ საათზე მიდიან და უკვე დაღლილი არიან.

შეტად დამაფრთხილებელი აგრეთვე კლასების გადარტივება (ორმოტი და მერტი ბავშვით). როგორ მიადვილოს 45 წუთის განმავლობაში მასწავლებელმა ორმოცა ბავშვის გულამდე და გონებამდე?

ღიძო ქართველი პედაგოგი იაკობ კოკე-ბაშვილი მოითხოვდა, სწავლების შეიხიებოდა წლიდან დაწყებული სპეციალიზაცია. დღეს ეს საკითხი, როგორც არასდროს, ისე მოწოდდა და ნაწილობრივ ხორციელდება კლდე სწავლების სრული სპეციალიზაციის შედეგად, ალბათ, განიტვირთება ამჯერად შეტად დატვირთული სასწავლო პროგრამები და ბავშვის საშუალება მიეცება ღრმად დაუფულოს მის მიერ არჩეულ საგანს. ყოზია ერთი რამ იცოდებოდა, ვიდრე უველაფერი ზერადე.

თ. ოქრობრივე შეგვი პედაგოგის საერთო განათლებისა და ატორიტეტის საკითხს. მისი აზრით, მასწავლებელი, რომელიც ვერ ამართლებს ამ მათალ, საპატიო წოდებას, თავად უნდა აეთვინდეს საჭირო დასკვნებს. არავის არ უნდა მიეცეთ, ბავშვის — ჩვენი მომავალი საზოგადოების მშენებლის — დამაინიჩების უფლება.

მანანა კოკია

57-ე საშუალო სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელმა ალექსანდრე ჩაფარიძემ თავისი გამოცემა დაუთმო მშობლისა და შვილის ურთიერთდამოკიდებულების საკითხს.

— მშობლისა და შვილის ურთიერთობა შეტად რთული და საპასუხისმგებლო პროცესია. თუ ეს პროცესი ნორმალურად მიმდინარეობს, ამას რა ყოზია. მაგრამ ვაი, რომ ხშირად სავალალო ფაქტებს ვაწყდებით. ზოგიერთ (თავის დროზე ცუდად აღზრდილ) მშობელს შთავარ მოვალეობად ის მიიჩნია, რომ შვილის შეუერტლის ყველა კარბო, შეუფერებლად ჩააყვას და დაახუროს, დაუმსახურებლად გამოარჩოს იგი თანატოლებსაგან. ასეთი აღზრდის შედეგი მის გარდა ყველასთვის დღესათვი ნაყოფია. მშამარტულს, დაუმსახურებელ სიყვუს მიჩვეულ ახალგაზრდა სრულად მოუშადღებელი ემბება ცხოვრების ფერხულში, ემბება, მაგრამ ყოველ ნაბიჯზე შეაქვს დღისინანსი. ამას კი, მოგახსენებთ, მას არაიერ ამატოებს და იგი ცხოვრებისაგან ვარიუული აღმოჩნდება. ასეთია ცხოვრების კანონზომიერება, ამაზე უთქვამს ქართველ კაცს ბრუნულად — შვილს დათვიერ. საშახურს რე ვაუწყებო.

საჭიროა მოიძებნოს მშობლებთან მუშაობის კიდევ ახალი ფორმები.

23-ე საშუალო სკოლის დირექტორის მოადგილის ცლასკარტე მუშაობის დატვირთვა მანანა კოკიას გამოსვლად დიდი აზრითა სხვადასხვაობა გამოიწვია.

მანანა ახალგაზრდა პედაგოგია. გუმინდელივით ახსიანს თავისი ბავშვობა, მასწავლებლები, რომლებზე მისთვის ცოდნის, ტაქტის ეტალონებს წარმოადგენდნენ. ახლა, როცა თავად ჩადა აღზრდელთა რიგებში, მაღალმეტრად იწყო პედაგოგთა თაობების შედარება. ახალგაზრდა პედაგოგებში მას ხილავს ეთნოზიზმი, რომანტიკა, რაც მისი აზრით, ხანდაზმულთა ისეთის მოაქლებდათ, მაგრამ სამაგიეროდ თინი გამოცდილებითა და სიბრძნით აღუერვილან. საწუხაროდ, არიან ისეთი პედაგოგები, რომელთაც არც ახალგაზრდული ასაკი ანთებთ და არც წლები აქარმავები. სწორა ზოგი პედაგოგი ჩაუფერტდეს განვლილ თუ მომავალ გზას, რომლითაც მას ნორჩი თაობა მიჰყავდა თუ მიჰყავს და უფლება არა აქვს უეჩებლად, ცოდნით, ზრდილობით აღუერვილი არ გაიყვიანოს ის ცხოვრების დიდ შარბზე.

მანანა კოკიამ ილაპარაკა კლასის ხელმძღვანელის როლზე. — იშვიათი როლია, სთქვა მან, — როცა კლასის ხელმძღვანელი ფორმალურად ასრულებს თავის მოვალეობას, კეთილსინდისიერად იგი მხოლოდ ოქმებს წერს და ეს მამინ, როცა ბევრად მეტს სთქმე აბარია. კლასის ხელმძღვანელის როლის შესახებ, ალბათ, უფრო ფართო საუბარია საჭირო.

ალექსანდრე ჩაფარიძე

მერაბ კოკია

მე-19 საშუალო სკოლის დირექტორის მასწავლებელმა გივი ხანიძემ ურადლება გაამახვილა იმ უღიდეს მანკიერებაზე, რასაც უქნარობა — მცონარობა ეწოდება.

— ზოგიერთ უქნარობა-მცონარობის ხელისშემწყობი სწორედ მასწავლებლები გახლავან, — სთქვა მან, — ესწინათ რა საერთო დაბაო ავადმეორი მოსწავრებისა, დაუმსახურებლად უწერენ მასწავლებლებს იშინებს და კიდევ უფრო აღმავეებენ ბავშვის ფსიქიკაში უკვე დაბუდებულ უქნარობის ტენდენციას.

ირინა კირიჩენკო

ლევონ ჰიქანაია

გივი სვანიძის გამოსვლას მშვენივრად გაეპასუხა 43-ე საშუალო სკოლის პედაგოგი **ირინა კირიჩენკო**: ხელისუფლებამ ჩვენ ყველაზე ძვირფასი რამ — მომავალი თაობის აღზრდა მოგვანდო. უფლება არა გვაქვს მთელი ენერჯია და ცოდნა არ შევალაოთ ჩვენს საპატიო მოვალეობას. პედაგოგი კარგად უნდა იცნობდეს თითოეული ბავშვის სულიერ სამყაროს, მან უნდა შესძლოს ბავშვებში მაღალი ავტორიტეტისა და ნდობის დამსახურება. ყოველი გაჭირვების ვაშს მოსწავლემ მოსწავლეებელთან უნდა ეთოს გამოსავალი. საჭიროა გაფართოვდეს კონტაქტი პედაგოგთა და შრომელს შორის, უერთმანეთოდ ჩვენ ვერ შევლებთ კარგი მოქალაქის აღზრდას.

ლევან ჰიქანაია

ტატია

შემდეგ პედაგოგიური სხდომის მონაწილეებმა მოისმინეს თბილისის ექსპერიმენტული 136-ე საშუალო სკოლის დირექტორის **ლევან ჰიქანაიას** გამოსვლა.

ნეთ, როგორი დღიღმის წინაშე აღმოჩნდა მთელი პედაგოგები!

და ჩვენ წავდივით რისკზე (ერთგვარ ექსპერიმენტზე): — არ გინდა სწავლა და წუ გინდა! არავინ გააალებს, დაბრძანდი შინ, იყოს ნება შენი.

დაჯდა პატარა „მეამბოხე“ შინ, მიიხედ-მოიხედა, მისწინდა, მიხვდა მისმა გამომწვევამ ლოზუნგმა არც ისეთი ეფექტი მოახდინა, როგორსაც ის ელოდა: თავი, ალბათ, ცხოვრებისაგან ვარიუფულად მიიჩნია და ერთ მშვენიერ დღეს კრავივით მორჩილი გამოცხადდა სკოლაში.

როგორც ხედავთ, ჩვენმა ექსპერიმენტმა გასტრა.

მასწავლებელსა და მოსწავლეს შორის მუდმივი ნდობის ატმოსფერო უნდა სუფევდეს. მასწავლებლის სახით იგი მეგობარს, სულიერ მოძღვარს უნდა ხედავდეს და არა დამსჯელი ორგანიზაციის წარმომადგენელს.

23-ე საშუალო სკოლის დაწყებითი კლასის მასწავლებლის **ტ. ციციშვილის** საუბარის თემა იყო „ახალი გართულებული პრიორიტეტი“.

— ცნობილია, რომ დაწყებითი კლასების მოსწავლეებს ხშირად მშობლები ეხმარებიან გაცვეთილების მომზადებაში. მაგრამ ახალი პროგრამების მიხედვით შედგენილ სახელმძღვანელოებიდან თავად მშობლებს არ ესმით ბევრი რამ. ეს კი გარკვეულ სიონელებზე ჰქვნიის. — თქვა მან.

ტ. ციციშვილმა ყურადღება გაამახვილა სკოლაში პოინტრული მუშაობის გაუმჯობესების აუცილებლობაზე, რაც დაწყებითი კლასის მოსწავლეებს დიდად შეუწყობს ხელს მუშაობაში.

შემდეგ გამოვიდა 48-ე საშუალო სკოლის დირექტორი **დემური კალანდაძე**. მან წინა პლანზე წამოსწია მასწავლებლისა და მშობლის პასუხისმგებლობის შეგრძნების საკითხი. მოიყვანა მაგალითები, როცა პარალელურ კლასებში მომწუხვე კლასის ხელმძღვანელებსა და მასწავლებლებს რადიკალურად განსხვავებული შედეგები აქვთ.

კლასის ხელმძღვანელი, რომელიც მთელი პასუხისმგებლობით ეკიდება თავის საქმეს, კლიობის საინტერესო მეთოდებისა და ხერხების გამოყენებას, უშუალო კონტაქტს ამყარებს მშობლებთან, აიძულებს მათ გულმგებრად, სისხლობრცველი მონაწილეობა მიიღონ თავიანთი შვილების კლასის საქმიანობაში, შესანიშნავ შედეგს აღწეოს, როგორც აკადემიური მოსწრების, ასევე დისციპლინის საქმეში. ამ დროს კი მისი ზარმაცი და უპასუხისმგებლო კონკრეტულ სურ იმის წუწუნშია, რომ მას ბედია არ წაულობს. „ცელი კლასი“ შეხვდა და ა. შ.

ლილი ინაშვილი

54-ე საშუალო სკოლის მასწავლებლებმა **ლილი ინაშვილმა** თავის საუბრის თემად აირჩია მოსწავლეებში ფიზიკური შრომითი ჩვევების გამოშუქების საკითხი. „ამ განახლებულზე, — თქვა მან, — კლასი გავაყარე საქართველოს ალექსანდრე პოეტიკის მთვრალე მოსწავლე ახალგაზრდო-

ქეთევან დოლოძე

ბის საკომუნურნო შრომაში დროებით (ზაფხულის თვეებში) ჩაბმის შესახებ. ჩემმა განცხადებამ ისეთი რეაქცია გამოიწვია, რომ ცოტა არ იყოს გამოვიტოვა კედეც. მოსწავლეები ცივილ-ხვილით უყმო-მესიგნენ, თითქმის ყველამ გამოსთქვა სამუშაოდ წასვლის სურვილი. დასვენების დროს ჩვეუ-ჩვეუდა იღგნენ და თვალანთებულნი აწუხოდნენ მომავლის ვეგებებს ევრტყინ რა სიახლე, როგორი რომანტიკა შეიტანა ამ ამბავმა მათში.

მეორე დღეს კი... კლასი ვეღარ ვიყავი, თითქოს ბავშვები ვიღაცამ გამოკვალა: იხუნენ უტრებზაოყრილი და დანნაშვე სახით იმართლებდნენ თავს. „მასწავლებლო, მე გული მაწუხებს!“ „მასწავლებლო, დედა მაყავს ავად!“ და ასე შემდეგ.

განა კომენტარი საჭიროა? რაღა თქმა უნდა. დედოცებმა და მამოცებმა ვერ „გაი-მეტანეს“ შეილები საშრომად, პირველ ცდა-სიანავე ჩაუხშეს მათ შრომის სურვილი, დამოუკიდებლობის ინიციატივა. ჰოდა, ასეთი მშობლები უცვიო მერე, შეილი რომ უნდა და ზარმაცი ეზრდებათ. მათ აიწუყდებათ ცხოვრების მანძილზე მილიონგანი გაგანილი, მხოლოდ გაგანილი და არა გაეგებული დევები: „შრომამ შექქნა ადამიანი“.

საჭიროა ფართოდ მივიზიდოთ ბავშვები პროფეტკნიურ სასწავლებლებში. დროა უუფავლოთ მცდარი აზრი — თითქმის პროფეტკნიურ სასწავლებლები წყალწოდებულ მოსწავლეთა თავმისაფარი იყოს. ეს ასე არ არის! ჩვენს ქვეყანას დღეს კვალიფიკური მიღზეელი ესპაკობაა“.

მე-10 საშუალო სკოლის პედაგოგმა **ქეთევან დოლოძემ** ყურადღება გაამახვილა კლასის აკადემიური მოსწრების ხელოვნურად ამაღლების საკითხზე. დროა ბოლო მოეღოს პროცენტოზნიას და ყველა ბავშვის ის ნიშანი დაეწიროს, რასაც იმსახურებს, — თქვა მან.

ალამზარ რხავა

73-ე აზერბაიჯანელი საშუალო სკოლის პედაგოგმა **ალამზარ რხავამ** თავის გამოსვლაში ძირითადი ყურადღება დაუთმო სკოლისა და ოჯახის როლს, ბავშვის აღზრდასა და სტუდირი ჩამოყალიბების საქმეში. — სამწუხაროდ, — აღნიშნა რხავამ, — კიდევ არიან ისეთი მშობლები, რომლებიც კლიობენ თავიდან მოიხსნან შვილის აღზრდის პასუხისმგებლობა და ამ საქმის მთელი სირთულე მხოლოდ სკოლას გადააბარონ. აღზრდა საზოგადოებრივი პროცესია და ჭერ კიდევ მანამდე იწყება, სანამდე ბავშვი სკოლაში მივიდოდეს. მართალია, ბავშვის აღზრდა ჩვენს საზოგადოებაში მხოლოდ მშობლის პირადი საქმე როდია, მაგრამ ოჯახისა და გარემოს გავლენა პიროვნების ფორმირების საქმეში უდავოდ განუზომელია. ამიტომ ბავშვის სწორად აღზრდა დღად არის განპირობებული სკოლისა და ოჯახის ურთიერთ დამოკიდებულებაზე, მშობლებისა და პედაგოგების ურთიერთდამარგებასა, ურთიერთთავაგებასა და ურთიერთპატივისცემაზე.

მწერალი კლავდია დეპარტინი ამჟამად მუშაობს წიგნზე: „უკვადება“, რომელიც ეხება დიდი ქართველი მცენებრის ვახუშტი ბატონიშვილის ცხოვრებას და მოღვაწეობას. ეს წიგნი იქნება უნარის იქნება. როგორც იყო კლავდია დეპარტინის „სიხუბუცე პოეტისა“ (ნიკოლოზ ბარათაშვილის ცხოვრება) და „სიცოცხლე და უკვადება“, რომელიც აღწერილია იაკობ გოგვაშვილის ცხოვრება.

მკითხველს ვთავაზობთ ერთ თავს წიგნიდან — „უკვადება“.

კლავდია დეპარტინი

მატყარი ლ. შენგელია

ოთხი მხლებლის ამარა წავიდნენ დიმიტრი ორბელიანი და ავთანდილ ციციშვილი გარეჯს. თან მეფის უსტარი მოქონდათ სულხან-საბათან. წინ ავთანდილი მიდიოდა, გვერდით პატარა ვახუშტი ედგა, უკან მხლებლები მისდევდნენ.

გზა ტყის ნაპირს მისდევდა, ვიწრო გზა იყო ტყისა და მდინარის შუა. საამოდ ეღურტულდნენ ტყის მონადირეები. შაშვი ქაბახებდა აყვავებულ მკვდრს ბარდებში, ტყის სიღრმეში ბულბული უსტევდა.

მივლი გზა დაფიქრებული მიიღოდნენ დიმიტრი და ავთანდილი, ვერც ვახუშტი ბედვად სიჩუმე დაერღვია.

მწუხრის ტამს გარეჯს მივიდნენ კლდის შიგან გამოკვეთილი იყო სენაკი, ტრაპეზი, პალატა. მონასტრის ირვლევი სიჩუმე სუფევდა, არც მონასტრის ეტეობოდა სიცოცხლის ნიშანწყალი.

— მწუხრის ლოცვაზე იქნება, ალბათ! — მოახსენა მხლებლებმა ციციშვილს.

— დაეყოლოდათ, ლოცვის დროს ნუ შეეაწუხებთ. არ გაგვიინაწყენდეს ბატონი სულხან-საბა. ცხენებიდან ჩამოსხდნენ.

— ცხენები აქვე მიუვშავთ.

ავთანდილი ჩამოქდა, თავის ფიქრებში გაერთო — შეძლებს კი ვახტანგი დააწყნაროს ჩვენი ქვეყანა? — შეძლებს! — ჩასატრერელა თითქოს ვილაპხმ და ავთანდილმა უცხად თავი ზე ასწია, რული შეპარადა დალილს, მზერა გარეჯის მიდამოს მოავლო. გაენათობა მის მიდამო ჩამავალი მზის სხივებს.

ვახუშტი მხლებელთ შუა კლდის ნაპირზე იქცა უცდი აღდგო ყოფილა გარეჯი, შიშველ კლდეებს ძლივს ფარავს ახალ ამწეა-ნებეული ვილაპხმ. ნეტავ როგორ მტებს აქ პაპა სულხანი. არც გარეჯის მონასტრის ეკლესიები გვდა სხვა ტაძრებულვებს. რადენი ტაძარი უნახავს ვახუშტი, ცთა აზიულყო, მჭირფასი გუმბათები, აქ — თითქოს მჭირ ბუნებას თან შეზრდილა წინაპართა ნახტლავი. ვა-მოქაბულვებს ბერები შეხიზნიან და სსახაზვრო ციხე-სიმაგრედ გადაქცევილი იგი.

გასულ წელს დედოფალმა რუსუდანმა ხელისონები მრავლად გამოგზავნა აქ — თავისი ხარკი, უბრძანა შეეფუთებინათ გარეჯი, განასაჯრებინათ კი დაეთოს ლავრის გამშვენება ბრძანა დედოფალმა. აქ იმყოფებოდა დიდი სულხან-საბა ორბელიანი.

ორ ცხენს მოწონელი გოდრებით ზღარბები დაგვამკიდეს, ქვეწარმავალთა სირბილედ აწუხებდა გარეჯს.

შავით მისილი ბერი მოუახლოვდა დაბანაკებულვებს, მოახსენა: მწუხრის ლოცვა დაამთავრა სულხან-საბამ, თქვენი ხლებმა ბრძანა.

გამოქაბულსავე გაეშურნენ. კარებში სულხან-საბა იდგა. ვახუშტიმ დიდირონ შავი თვალები შეანათა. მლიობანდ ვა-თისარბულიყო მოხუცი, გამხდარაკი ყოილე, თვალვსაც სვედა ვა-დაპკროდა, ამქვეყნიურს აღარა ვადა სულხან-საბა. ბუი ნელა მი-უახლოვდა და ხელზე სამოხვევად დაიხარა. სულხან-საბამ ზემოდან დახედა, ბიუს, იცინო, უცნურად შეტრყა, თვალვში ჩახედა.

— შვილო, ვახუშტი, რამოდენა გზარდილხარ, ბუიო — აართო-ლებულმა ხმამ ერუანტლო მოგვარა ვახუშტის, სულხან-საბას. კლდის მიეკრა და შიში ხელი მაგრად ჩახლუვა.

ავთანდილმა მეფე ვახტანგის უსტარი ვადასცა სულხან-საბა. სულხან-საბამ გრავნილი ჩამოართვა, გარუ გამოვიდა, ჩამავალი მზის სხივზე დაიწყო გზარდილის წერილის კითხვა. სახე თანდათან გაუბრწყინდა.

— ჩამოვიდა ჩემი გზარდილი, მეფე ქართლისა — დინჯად თქვა სულხან-საბამ და თვალვში ზე აღაპკრა, — ღმერთო ძლიერო, დაუღუბო სავალი გზა. თავის ქვეყნის და თავის ხალხის ერთ-ბული ყვე მუდამ, ცანიონი და სამართალი დაამყარებინე. შევიდეთ შეილებო! — სენაკში შეიწვია მოსულნი.

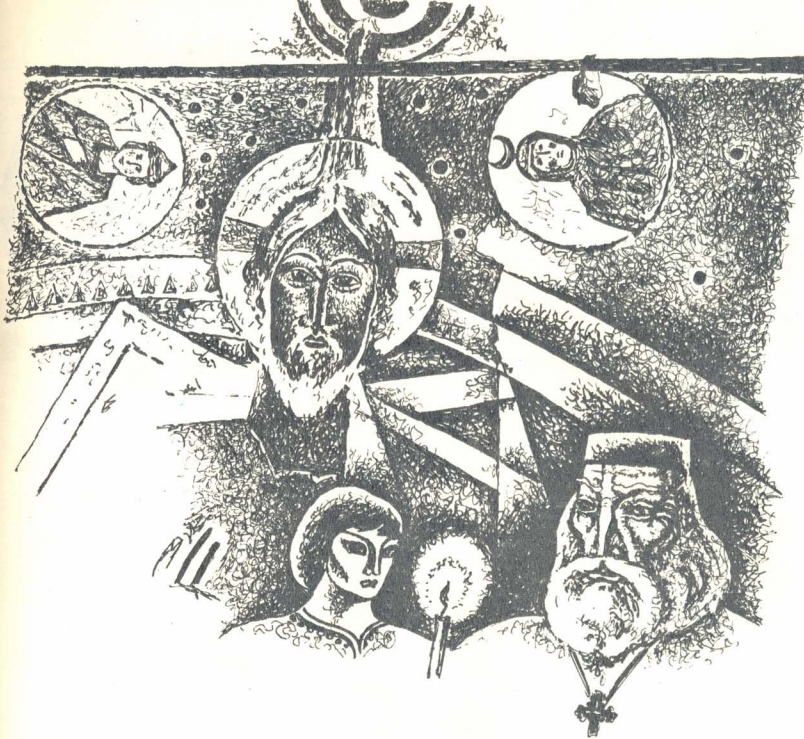
ჩანდნებულ სენაკში მცოტე შუკი შემოიღოდა ვიწრო სარკმ-ლიდან. სენაკში გარეჯის წინამძღობი ხარტიონი დახვდა სტუმ-რებს. ხარტიონმა დასაქონდა მიიწვია შესულნი. სამამ მზერა დი-მიტრიზე შეაჩერა. ესმოიგნა უცქროს მძის გვიდენ მოუღოდნე-ლი ნახვა. ვამხდარი ეყენა, მაგრამ თვალვში უბრწყინავდა, ეტ-ყოლობდა მასაც ეამა ეღეროსი მძის ნახვა. სახმა კუნზე ჩამოქდა და-ეჭვირებული იყო და ხმას არ იღებდა. ახალგაზრდა მორჩილი შემო-ვიდა, კვლად ჩამავებულ კვლდებზე, დიერი გაუწედა სულხან-საბას. ხელ-ლიდა ჩამავებულ კვლდებზე, დიერი გაუწედა სულხან-საბას. ხელ-ში შერჩენილი გრავნილი მავდაზე დასო, კვლად ფიქრს მისცა თავი. ვახუშტიმ გრავნილს გაყოლა თვალი. გამლულ ქაღალდებზე იდო გრავნილი, ეტყობა სტუმრების მოსულად სულხან-საბას წერა შე-აწევებით. ქაღალდზე აღუკვეთლა ქრატის ალი. ვახუშტიმ მორი-გებით გაყოლა თვალი ნაწერს, ქრატის ალი ქაღალდის მცირე ნა-წილს აწუქებდა, ბაგეების მცირედი მობრძობით განათებულ. აღ-ვილი წაიკითხა.

ყოველივე კეთილი სიცოცხლემი ქნას სჯობსო და სიკეთის ქნას დაეწერიოს.

საბას ბიუსი ჩურჩული ჩაესმა, მზერა მიაპკრა.

— ვახუშტი, შვილო, კითხვა იყო? — ვახუშტიმ დაბრწყინებულ-ლი თვალებით შეხვდა სულხან-საბას და ხმამაღლა გაიმორხა წა-კითხული.

— ყოველივე კეთილი სიცოცხლემი ქნას სჯობსო და სიკეთის ქნას დაეწერიოს.

ქნას დაეშუროსო.

სულხან-საბა მეტის დაკვირვებით დააჩერდა ბიკს, თითქოს რადიკის პასუხს ეძებსო მასში. ზე წამოღდა, ახალგაზრდა მორჩილს უთხრა:

— სტუმრები მოასვენე, შვილო ჩემო, — ავთანდილს მიუბრუნდა. — ავთანდილ ბატონო, ჩემ პასუხს ხვალ დლით მიიღებ.

დმიტრი, ავთანდილი და ვახუშტი ახალგაზრდა მორჩილს გაუყენენ. სულხან-საბა მარტო დარჩა სენაყში.

— ვინ არის, უცოდველი ბავშვის პირით რომ სცემს პასუხს ჩემს ფიქრებს? „სიციელის ქნას დაეშუროსო“, — მეც სიცოცხლე-შივე უნდა მოვასწრო სიცილის ქნა.

— შენ ბერი ხარ, ამქვეყნიური საქმეები სიციეთე აღარ გეთელება, შენი სიციეთე იქ არის, ზეცაში.

— ცოდია ჩემი გაზრდილი, ზეცა მპატიებს ამ შეცოდებას, შირიშა მისი ხედრი, მოშლილია საქართველო, ოსმალთაგან და ურჯული ქართველებისაგან აოხრებული ქვეყნის ფეხზე დასაყენებლად ერთგულნი უნდა შემოიკრიბონ მეფის ტახტის ვარშემო. ვერ დავაგებ ჩემს გაზრდილს ამ ვაჭირებებაში, მარტოხელს ვერ დავტოვებ, ვერა!

— ბერობაში თავის საყუთარ შეიღებსაც ივიწყებენ.

— ჩემი გაზრდილია მეფე და ქვეყნის პატრონი, მისი დალადი ქვეყნის დალადია, როცა ერთად ხართ და ერთსა პირსა ზედა სდგახართ, მტერი ვერ გაიტებსო.

— სხვათა უნდა დაუთმო ქვეყნის საქმე, იც გეწინ აღარ გეგება.

— ჩვენი სჯული და ჩვენი ქვეყანა ერთი სისხლ-ხორცია, ვერ დაიცილებ ერთმანეთს.

— ვინც სჯულს შეუღდა, ქვეყანასთან არა ესაქმება რა.

— შენ ხომ უბრალო ბერი არა ხარ, ნუთუ, სულხანო, ქვეყნის კირ-ვაჩაში შენს გულს არ ეკარება.

— დაიხვევ გული ყოველი ამ შევენიურისათვის, ღმერთს განეკეთენ და ღმერთის ერთგული დარჩი ბოლომდე.

— ღმერთის ერთგულმა მხოლოდ მას შეუძლია, ვინც ქვეყნის ერთგულია, ვინ გაყო ერთმანეთისაგან ღმერთი და სამშობლო ვინ არის ერთმანეთს, რომ ებრძვი?

ამ კილიშა ამ დაძინა მოხუცი.

არც პატარა ვახუშტის დასძინებია, ჩაბნელებულ სენაყში თვალდაიჩქა, სუნთქვისაც კი უწონოდა.

ვითომ არ წამოგა პაპა სულხანი? როგორ არ წამოგა, კვიანია იცის როგორი საჭიროა მეფისათვის.

ბერი რომ არის?!

რას უწლის ბერობა, განა ღმერთს არ უნდა ჩვენი ქვეყნის სიციეთე განა სულხანის ნაწერში არ ამოიციოხა „სიციელის ქნას დაეშუროსო“?

რა ქნას მამამ, რამდენი დარდი აქვს, ნაღვლის შემტკობი ხომ უნდა. სულხან-საბაზე უკეთ ვის შეუძლია მამის ნაღვლის შეტყობა? ნეტე დიდი იყოს ვახუშტი! — ინატრა ბიჭმა.

ახლა მამას მრავალად შემოეხვევიან ერთგულნი, მაგრამ იცის, ვახუშტომ — ახალ მოყვარეს, ძველი მოყვარის მიწა და ნაწილი

რომ სჯობს. უკანში განა ყოველთვის დგას ღვინო აკისა შესარგო?
— შენი ენაშუბოა მოიხმარე! — უთხრა მამამ ავანდლო ცი-
ციშვილს წამოხველის წინ. — არ დამიტოვო ბატონო სულხან-საბა
გარეჯს. გამიბირდება მარტოს. ყველა ჩემი ერთგული გარს უნდა
მეხვიოს. ბატონი სულხან-საბას სიბრძნე განსაკუთრებით სჯობსა
ახლა ჩემთვის.

ვახუშტის კი არაფერი დააბარა მამამ.
ნება მისცა ავანდილო ციციშვილს ხლებოდა გარეჯს.
იმ დღეს გამზრდელმა უთხრა:

— როგორი ენაშხიანი ხარ, ბატონიშვილო, ვინმელო სიტუბუე-
შიც შეგჩვენეს ჯე სიმღიდრო.
თავის გამზრდელის — გარჯვანიშვილების ჩაგონებებიც
წაოიშველა ვახუშტმ — მაშინ მიღწეე ყოველ გამარჯვებას, თუ
გაბირებების დროს გამხედავი იქნები და სწრაფად მიიღებ გაღწე-
წყვეტილებასო.

აი გაბირებები.
მამამ არაფერი დააბარა.
ვახუშტმ სწრაფად მიიღო გადაწყვეტილება.
ბნელ სენაკში ეკლატრის შუქი ციმციმებდა. ღვთისმშობლის
ხატის წინ დაიოქილო სულხან-საბა ვევერთელა, ზღაპრულ მღვეს
შიაგავდა.

ვახუშტი ფეხყრებით შეიპარა. სულხან-საბას გვერდით დაიოქ-
ცა.

სულხან-საბამ გვიან შენიშნა ბიჭი, არავინ ეგულებოდა ლოკის
დროს მისი მუედროების დამრღვევი, მკაცრად დახედა გვერდით
დაიოქილს.

ვახუშტიც შეკრთა, ვაი თუ გაიანაწყინო პაპა სულხან-საბაო.
— შეც მინდა ვილოცო ჩვენი ქვეყნისათვის! — ხმა აუკანკალ-
და ვახუშტს. ცრემლი მოგვარა სულხან-საბას ვახუშტის სიტყვე-
ბმა. თავზე ხელი დაადო:

— ილოცე, შვილო, ილოცე, ღვთის მშობელი დედა შეისმენს
შენს გულმარტული ლოკის, მისი წილხედერია ჩვენი ქვეყანა, დე-
დაშვილონის მაღლი დაფარავს.

— თქვენთანაა მამქვს სახოთვარი, პაპე ბატონო. — ვახუშტიმ
ანთებული თვალები შეანათა სულხან-საბას და სწრაფად დაიოქა-
მის წინ.

სულხან-საბა შეკრთა, ბიჭი წაოყავანა.
— მხოლოდ უფლის წინაშე უნდა დაიოქოს ადამიანმა, შვილო
ჩემო!

— ნუ უარყოფ მაიჩჩემის თხოვნას, პაპე ბატონო, ძლიერია
შინაური და გარეშე მტერიც.

შინა არეულობა და შფოთი გარეშე მტერს ამარგებს, ნუ დაა-
დებ მარტო მეცეს.

გვედრები, მივარჯროთ, დაყოვნება საკმეჭს წაახდენს.
ლოკვა არ უშველის დღეს ჩვენს ქვეყანას. თვენი სიბრძნე და
გაოცდილება უნდა შეუერთოთ მაიჩჩემის მხენოხასა და შეუბო-
რობას.

თავდაბრილი უსმენდა სულხან-საბა ბიჭს, „სახელმწიფოსათვის
ერთგული მოღვაწე იზრდებოა“ — ჩითყა ბუტის.
მოაინდა: თავის ცხოვრებში პირველად დაეტყნა თავისი გა-
ზრდილი მამინ, როცა გაიყო ვახუშტის დაბადება. არ აძატია ახალ-
გაზრდული შეცოდება ვახუშტის.

სწრაფად გაგზავნა მხლებლები, ჩვილი სასახლეში მოაყავანა.
გიორგი და ლევანი შორს იყვნენ, სულხანის მტერს არავის ეგე-
ბოდა ვახუშტის ცოდვებისათვის პასუხის მოთხოვნა.
ჩამოედნა გაზრდილი ჩვილი, გარჯვანიშვილებმა ხურჩინით
რომ მოიყავნეს ზემომერკანის მთიანი სოფლიდან.

საბა-სულხანმა ხელი შემოკრა.
თავდაბრილი შორილი გაუჩერდა წინ.

— დილით ადრინად უნდა გავიყო, ცხენები გამაზადოთ.
ვახუშტის სიხარულის კივილი მოადგა ყელთან. ბაგეები მოყ-
მა, ძლივს დაიოცა სურვილი.

სულხან-საბა ახლა მას მიუბრუნდა.

— ღმერთსა ვთხოვ მუდამ ასე კეთილად დაბოლოდეს შენი
ელჩობა, როგორც ეს შენი პირველი ელჩობა.

„სულხან-საბა“

მოსკოვში, ჩემმა ახალგაყნობილმა სესხ-
ნამ გარეული იხვის ნაწადირევე მეციკა-
ტივა რას ვიფიქრებდი, თუ იგი იმ ად-
ამანის შვილიშვილი აღმოჩნდებოდა, რო-
მელმაც პირველმა განსახიგრა დარეჯანის
სახე თბილისის საოპერო თეატრის სცენა-
ზე მ. ბალანჩინაიძის ოპერაში „დაბრუნ-
და ცხოვრება“.

ვიფიქრობ, ინტერეს მოკლებული არ იქნე-
ბა, თუ ამ მომენტოლო ქალის შესახებ ცოტ-
ა რამეს მოუფიქრობოთ შეიხიველს და
მის ერთერთ ფოტოსურათსაც შეივთა-
ხებოთ.

სტუმრების შემოქარაველ, განიარღნე-
ბულ სუფრას სამი პირადი ვუსხედვარო:
მე, ჩემი მეგობარი ნოდარი და ნუგზარი —
ჩემი ძმა. ჩვენმა შეგვედრით აღდგურ-
ბული, ხანდაზმული დისასხლისი კითხვას
კითხვაზე ვაძალკავს, ვველაფერი აინტერე-
სებს, რაც საქართველოს, თბილისის შეეხე-
ბა. ჩვენი დიდი სიამოვნებით ვასუხობთ.

— ქართველები განსაკუთრებული მუსი-
კალური ნიჭით ხართ დაჯილდოებულნი
როგორი სასიამოვნოა თქვენი პოლიფონი-
ური სიმღერების მოსმენა. ვთხოვ, მზა-
ვადმოიფერი გვიმღეროთ, — დიმილით მო-
ვეპრობოთ იგი.

სუფრასთან სიხუმე ჩამოვირდა. ყველა
იხვე მოვაგაერდა. ჭკრ გაუხედავად, მეზე
თამამად გაისმა ქართული მუსიკა. დიდი
ინტერესით ვისმენენ.

სიმღერა დასრულდა. ტაშით დაგვაქო-
ლოცეს.

— ყოჩაღ კარგია, ყოჩაღ! — იფორებებს
დისასხლისი და თვალტყემლიანი გვიღიხმს.
ვინ არის ეს ადამიანი, რომელმაც ასე
განიავდა ჩვენთან შეგვედრარ?

იგი ვახლავთ ბელორუსისის საბჭოთა სო-
ციალისტური რესპუბლიკის სახალხო არ-
ტისტი ვალენტინა თედორეს ასელი ვილ-
ჩანეცკია.

მის შემოქმედებებით ნათლობა 1920
წელს, სმოლენსკის საოპერო თეატრში მო-
ხდა. მას შემდეგ ვალენტინ თედორეს ასე-

კახკა სხევე კახკა ჯუჯიანა

ღმა ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა საოპერო თეატრის სცენაზე 40 წელზე მეტი დამკობილისი 1923 წლის ბოლოს ინახულა მუდღესთან ერთად. დედაქალაქის ეზოში და საოპერო თეატრის სილამაზით მოხიბულს, სურვილი აღძვრა, რომ თავისი კოკალური შესაძლებლობანი თბილისის საოპერო თეატრშიც მოესინჯა. ეს სურვილი საოპერო თეატრის მაშინდელ დირექტორის ეკლახვის გაანდი, და მის სიხარულს სახლვარი არ ჰქონდა, რთუა საოპერო თეატრის დასში ჩარიცხეს. პირველად აღმოგნენი ასეთი დიდი და ლამაზი თეატრის გრანდიოზულ სცენაზე, — იგონებს იგი.

თბილისში ვალენტინა ვაყენის სახელვანემულ რეჟისორებს: კ. მარკანიშვილს, ს. ამბებელს, ა. წუწუნავას; დირიგორებს: ივ. ფალაშვილს, ა. მელიქ-ფაშაივას, ს. სტოლერმანს; კომპოზიტორებს: მ. ბალანჩივაძეს, ზ. ფალაშვილს. მას პარტნიორობას უწევდნენ საქვეყნულ ცნობილი მომღერლები: ე. პაპოვა, ს. ინაგვილი, ნ. ჭუმბაშვილი, დ. ანდლუაძე, ვ. ვეჯაძე, ლ. კავსაძე, ლ. ისიყაძე.

ქვემო მოთხოვნილი ეპიზოდი ვოლჩანეცკაის თეატრალური ცხოვრების უბედნიერეს წუთებთანაა დაკავშირებული.

1926 წლის 6 აპრილს თბილისის საოპერო თეატრის სცენაზე დაიდგა მ. ბალანჩივაძის ოპერა „დარეკან ცბიერი“. დღევანდეს განახორციელა ა. წუწუნავამ, დირიგორი იონა ს. სტოლერმანი. შოგავა პარტიებს მღეროდნენ: ვ. ვოლჩანეცკაი (დარეკანი), ე. პაპოვა (ეირა), ლ. ისიყა (მეფე), ვ. ვეჯაძე (გრა), ლ. კავსაძე (მასხარა), ნ. ჭუმბაშვილი (ნიკი).

დამაზი მკურნებელს ვერ იტევდა. ფარდა ახალდა. დამსწრეთ ნამდვილი დელოფალი იზიულს.

აი, ქართულ ენაზე გაისმა დარეკანის არიის პირველი დრაზები. მომღერალმდე მოაღწია დარბაზული მანდილოსნების ჩურჩულმა: „შენ კი გენაცვალა! რასაც ტანის გრიალი მოკვია.“

ეს იყო ნამდვილი ტრიუმფი.

— სწორედ აქნდა დაიწყო ჩემი დაბეჭდვა, ჩაიკოპი ნამდვილი შემოქმედისა, ჩასაკვირვალა, ამ გამარჯვებას, დიდ სიხარულს წინ უძღოდა ბევრი უძიოლი ღამე. — გვეუბნება ვალენტინა თედორეს ასულა, — რადგან ვიცილი, დიდი გემოვნების მქონე მდიდრული მკურნებლის წინაშე უნდა გამოვსულიყოფი და თანაც ქართულ ენაზე მიმეღია...

გერტ თომპის ნახევარი საუკუნე გავიდა ჩვენი განსწავლბიდან, მაგრამ ჩემთვის მუდამ ტამბულსიანობარია ჩემი მეორე მუშაობილი — საქართული. მაღლიერების გრანდიოზი ვიგონებს თბილისს, ჩემი სასყარელი საოპერო თეატრის ყოველ კოხტეკუწულს, კოლეგებს, მთავან ხომ ყოველთვის დიდ მეგობრულ სითბოს, მხარდაჭერას ვგრძნობდი, რამაც ხელი შეუწყო ჩემს შემოქმედებობა ზრდას.

მიხილი გოპაპაი.

1907 წელი იდგა, მთელ ქვეყანაში რეაქცია მივინგარებდა. ციხეები ვეღარ იგვედა მშრომელთა ბედნიერებისათვის მეზბროლადამიანების. ბათუმის ციხეში სხევეთან ერთად განმარწყვიდეს მძიმე სენი — ჰქვითილ დადავდეფული ცნობილი მწერალი და მოღვაწე ჭოლა ლომთათიძე. სწორედ იმ ხანებში ლომთათიძეების ოჯახს სოფელ ხიდისთავში (ყოფილი ოზურგეთის მაზრა) სტუმრად ეწვია ქობულეთელი ახალგაზრდა იოსუფ დალიანი. ოჯახის წევრები დამუწხარებულნი იყვნენ ჭოლას დაბავიერებით, მაგრამ მათ ქართულ სტუმართმოყვარეობას არ უღალატეს — სტუმარი გულთხილად მიიღეს და უსმინინადავად გაუმსპინდლდნენ. ჭოლას დამ — 16 წლის სიღონიამ ტკბილად აახმინა ჩონგური. ვეჯავცი მოხიბლა ქალიშვილის საწლიმონიანობად კდემამოსილებამ. ამის შემდეგ იგი ხიდისთავის ზშირი სტუმარი გახდა. ახალგაზრდებს ერთმანეთი შეუყვარდათ. მაგრამ მათ სიყვარულს სარწმუნეობა გადაელობა. ქრისტიანი და მამადაინა — თითქმის გადაუღალავი ბარიერი იყო.

რჩევისათვის სასწრაფოდ ინაშულა მიძამ ციხეში ჭოლა. მთავარი ადამიანი იყოს, რჯულს კი არავითარი მნიშვნელობა არა აქვსო, — უთხრა მიძას ჭოლამ.

ახალგაზრდები დაქორწინდნენ. სიბნელეში მზის კაშვანა სხივების შენეებისა ჰკავდა სიღონიას ჩასვლა ჩამორჩენილ სოფელში, სადაც მხოლოდ წერა-კითხვის უცოდინარნი და ისლამის სარწმუნოებით დარბაზივლები ცხოვრობდნენ. განსაკუთრებით აუტანელი იყო ჩადერი გახვეული აჭარელი ქალის ყოფა. სიღონიამ დაუნდობელი ბრძოლა გააჩაღა იმ უკუღ-

მართობის წინააღმდეგ, რაც საქართველოს ამ უმწვენიერესი კუთხის ქალების მონურ მდგომარეობაში აგდებდა. იგი გულმონაწმუნდომი სიტყვებით ესაუბრებოდა მოსახლეობას, მოგაგონებდა წარსულს, უსწინდა, რომ ისინი თურქები კი არა, ნადვილი ქართველები არიან და სარწმუნეობა ციხეშია და მახელით შეუცვალეს თურქმა დამყრობებმა. სიღონიამ ბევრს ასწავლა ქართული ანბანი, ახალგაზრდები დაწინარეებდა ქართული ცეკვა შესასწავლა. ქალაქივლებს — ქართული კერძების დამზადება, სუფრის გაწყობა... სიღონია ყველგან იგი ქობულეთლებმა.

1912 წლის სოფლის მოწინავე ადამიანთა მოთხოვნით (ამ ადამიანთა შორის სიღონია დალიანი იყო) მეფის მთავრობა იძულებული გახდა, სოფელში გაეხსნა რუსული დაწესებუთი სკოლა. მაგრამ იგი 1914 წელს, პირველი მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე დახურეს.

აჭარაში საბჭოთა ხელისუფლების დამყრობის შემდეგ, სიღონია დალიანმა (იგი 1965 წელს გარდაიცვალა) ფართოდ გააჩაღა საგანმანათლებლო მუშაობა. იგი მხარში ედგა სოფლის მოწინავე ადამიანებს მ-წლიანი სკოლის, გუბნისა და ხიდის მშენებლობაში, ბევრი ჩამორჩენილი ოჯახის შვილი აზიარა განათლებას. ამიერიდან დღეს დიდი პატივისცემითა და სიყვარულით იგონებენ ამ უნარყო ადამიანს.

მუჩანა მხვრელიძე,
საქართველოს სსრ სკოლის დამსაზრებელი მასწავლებელი.

ილია (ქეთო) — „ხანუმა“

ურველი სილამაჯე

„თამარ ბოლქვაძე ფერწერული ტილოდან გაღმოსულ მშვენიერებას ჰგავდა. მის შთოლანად ქართულ გარეგნობას რაღაც ანტიკური იერი გადაჰყრავდა. უარესად სწორი სახე, საროს ტანი ჰქონდა, პარმონიულად ერთიანი. მინორულ თვადებში ოდნავი სედა ეტახებოდა, მაგრამ სათროება, სიცოცხლე, კდემამოსილება, მოკაძლება, არჩვეულებრივი მიწოდველობა თითქოს მარმარილოს კნადაყბაში იყო გაწვრილებული“ (ტურნალი „სახეშია ხელმოწევა“, 1978, № 7, გვ. 82) — ასე მოხდენილად დაგვიხასიათა აკადემიკოსმა გიორგი ჭიხლაძემ ქართული საბჭოთა კინოს პირველი პერიოდის მღვანე წარმომადგენლის — თამარ ბოლქვაძის გარეგნული და სულიერი სილამაჯე.

თამარ ბოლქვაძის კინოკარიერა მოულოდნელად დაიწყო. ქუთაისელი გოგონა სტუმრად იმყოფებოდა ნათესავის — ცნობილი იურისტის, ლიტერატორისა და თეატრალური მოღვაწის სანდრო ყანჭელის ოჯახში. 1924 წლის ერთ დღეს კინორეჟისორ ივანე პერესტიანის მეუღლემ, ლუსია პარტუღალიძემ ქუჩიდან სრულიად შემთხვევით შეამჩნია ს. ყანჭელის ბინის დანჯარაში გადმოდგარი საოცრად ლამაზი ქალიშვილი. იგი მოიხიბლა უცნობი გოგონას გარეგნული სინატიფით და სიხოვად, საღამოს მათთან მისულსეო მისწავლა. თამარი აადლებდა მოულოდნელმა „შესაძლებლობას“ — ბედი ესცადა კინოში; ვერ გადაეწყვიტა, მიიღო თუ არა შემოთავაზებული წინადადება. სანდრო ყანჭელისა და სიხოვად შეხედულებას რჩებოდა, თამარი იმედ საღამოს ეწვია ბინაზე ი. პერესტიანეს. სწორად იმ პერიოდში ძებდა პერესტიანი ტიპაჟებს ფილმისათვის „სამი სიცოცხლე“. განსაკუთრებულად ჯავდა დაადგა ვალიდას როლის შემსრულებლის შერჩევას, ვერა და ვერ

მიაკვილა გ. წერეთლისეულ გმირ ქალს. თ. ბოლქვაძის დანახვისთანავე რეჟისორის თვალში გაუბრწყინდა და წამოიძახა: „ძლივს!“ თუმცა, სახლოლო გადაწყვეტილება მაინც კინოსინაგების შემდეგ უნდა გამოტანილიყო. სასინჯაა გადალებებმა დადასტურა ი. პერესტიანის აღტაცება — თამარი შეგანიშნავად მიიღო ცრანმა.

ი. პერესტიანის ფილმი — „სამი სიცოცხლე“ მუწერტი პერიოდის საბჭოთა კინემატოგრაფიის მნიშვნელოვანი შენაძენია. „სამი სიცოცხლე“ ერთხელ კიდევ მოწმობს იმას, რომ რეჟისორი პერესტიანი, მართლაც, დიდი მხატვარია“ (ტურნალი „ხელოვნების დროში“. 1924 წ. № 7, გვ. 10). ფილმს დღესაც არ დაუკარგავს თავისი აქტუალობა და მათურებლის ინტერესი.

კინოსტუდიის წარმატება დიდდ განაპირობა ბრწყინვალე აქტიორულმა ანსამბლმა (ესმა — ნატო ვაჩნაძე, ბაბა — მიხეილ ველოვანი, იერემია წარბა — დიმიტრი ყიფიანი, ვალიდა — თამარ ბოლქვაძე). ვალიდას როლის სრულყოფილად წარმოადგენისათვის მხოლოდ გარეგნობა რიდი იყო საკმარისი; დამწეები, სრულიად ახალგაზრდა მსახიობისთვის დიდ სირობულეს წარმოადგენდა გაქნლი, თავის გმირბეებში შეიღებულად, თავღომეაქცი და ცხოვრების „გემოგანსწეული“ ქალის შინაგანი ბუნების დამაქრებელად წარმოსახვა. თამარ ბოლქვაძემ, ჩინებულ გარეგნობასთან ერთად, მეტად სარწმუნო აქტიორული მონაცემები გამოავლინა, ღრმად ჩასწვდა განსახიერებელ გმირის სამყაროს და პირველი დიდი გამარჯვება იწვიმა. იმდროინდელი პირველგორიზონების წერდა: „იგი უფოულდ კინემატოგრაფიისათვის არის შექმნილი“ („ხელოვნების დროში“. 1924 წ. № 7); ხოლო „საბჭოთა კინოს ისტორიის“ ოსტობრეულის პირველ ტომში ვკითხოვლობთ: „გამომსახველად და მრავალმხარეად დაჯვანა-

სიათა ვალიდა ახალგაზრდა მსახიობმა თ. ბოლქვაძემ. მისი შესრულებით ვალიდა — ეს არის მაღალი ფენიდან გამოსული, მამაკაცთა გულების დამატკეცივებელი ახალგაზრდა ქალი, რომელიც მოხრბებულად იყენებს თავის სილამაჯეს“ (გამომცემლობა „ხელოვნება“, მოსკოვი, 1969 წ. 218 გვ.).

მიოდევნო ფილმი, რომელშიც თ. ბოლქვაძემ მიიღო მონაწილეობა ა. ცუკარელის ვას რეჟისორბობით შექმნილია. უდაკრელის „ხანუმა“ იყო. ეს ფილმიც, პირველყოფილსა, უფრადლებას იპყრობდა ნიჭური მსახიობთა თავმოყობით, რეჟისორული და აქტიორული მიღწევებით. იღ. ჩერქევიშვილი (ხანუმა), ვალ. გუნია (მაკარი), ტ. ახაშიძე (ქაბახო), ლ. კავსაძე (თავად ლევანი), მ. ჭიჭინაძე (საყო), კ. შიჭპარბიძე (კოტე) — ეს მართლაც უპრასკვლავთა! ნაჭრები იყო, რომლის შემადგენლობას განსაკუთრებულ ელფერს მატებდა თამარ ბოლქვაძის ელმო (იგივე ქეთო). მსახიობი ამ შემთხვევაშიც არ მიენდო მხოლოდ გარეგნობას, ამწერადაც გამოავლინა უნარი — ჩასწვდომდა თავისი გმირის ფსიქოლოგიას, რააც მორიგი გამარჯვება მოუტანა.

თამარ ბოლქვაძის შემდეგი როლი ცუკარევიშვილს იყო თავადის ასული შერი, ლტომიტვიცის „ჩვენი დროის გმირი“ მიხედვით შექმნილ, რეჟისორ ვ. ბარკის ფილმი. აი, რას წერდა თავის მოგონებებში თამარის პარტიორი, გრუმეიციის როლის შემსრულებლობა, რესპუბლიკის სახლობი არტიტი გიორგი დავითაშვილი: „ჩვენივე ძალიან სახიბრლო იყო, როცა იქნაყენა შერის როლზე დანიშნეს თამარ ბოლქვაძე, რადგან ჩვენი რწმენით ი. ბოლქვაძე ძალიან შეეფერებოდა თავისი შინაგანი ბუნებითა და გარეგნობით ამ მშვენიერ სახეს და, მართლაც, მის მიერ ამ როლის შესრულებამ ფილმის მხატვრულ ხარისხზე კარგი გავ-

პროზორცკი
 გეორგიანული
 ბიბლიოთეკა
 მუზი — თ. ბოლქვაძე, ქეჩორაში — ნ. კროზორცკი
 „საქაღის ასული მერა“.

ღენა მოახდინა მან მოგვცა ფაქიში, გულ-
 წარფელი, მიშვიდველი სახე“.

1929 წელს, რევისორმა ალ. წუწუნავამ
 კვლავ მიიწვია თ. ბოლქვაძე თავის ახალ
 ისტორიულ-რევოლუციური თანრის ფილმ-
 ში — „ჩანყი გურიაში“. მაგრამ, ამე-
 რად, სავსებით განსხვავებული როლი შეს-
 თავაჯა — თამარს უნდა განესაზიერებინა
 მგზნებარე პატრიოტიკა კალიშვილის, თავად
 ედემუაჯის ასულის — გულოს რთული სა-
 ხე, ამ როლში მსახიობმა გამოავლინა დრა-
 მატული ნოტების ბუნებრივად, დამაქერბე-
 ლად გადმოცემის უნარი.

თ. ბოლქვაძის ნათელი აქტიორული ნი-
 კი კიდევ ერთხელ გამოარჩენდა რევი-
 სორა შ. ბერიშვილის ფილმში — „საკანი
 № 70“, სადაც მსახიობმა პროკურორის
 მეთულის მტად შთამბეჭდავი სახე გამოყ-
 ვეთა, ამ როლში თ. ბოლქვაძე უურადლე-
 ბას იპყრობდა გარდასახვის მკვეთრი უნა-
 რით — თავდაპირველად იგი გვეცნობოდა
 განებიერებულ, უზრუნველ, მზიარულ ქალ-
 ბატონად, შემდგომ კი — ხედისაგან ხელ-
 მოცარულ, სულიერად ტრავმირებულ ქა-
 ლად.

თამარ ბოლქვაძის შემოქმედებითი ბიო-
 გრაფია მხოლოდ ამ ხუთი კინოგმირით შე-
 მოიფარგლება, მაგრამ ესეც საკმარისი აღ-
 მონდა, რათა ქართული კინოს ისტორიაში
 დრმა კვალი გაეცლო მსახიობის მიერ შე-
 ნაგანი მომხიბველობითა და ორიგინალუ-
 რი აქტიორული ხელწერით გამოიქრებულ
 ამ სახეებს.

წერილი გვინდა დავასრულოთ პოეტ-
 აკადემიკოს ირაკლი აბაშიძის სიტყვებით:
 „ქართულ კინოტრანზე თამარ ბოლქვაძემ
 მხოლოდ ორიოდქვერ გაიელვა, მაგრამ ამ
 დროს და იმ გაიელვებით, რომელიც შემდეგ
 აღარასოდეს აღარ ქრება“.

მადა ძიგვა

ვალდა — „სამი სოცობლე“

ვალდა — „ჩანყი გურიაში“

კ. შარქისის სახ. საქ. სსრ.
 ს. ხელნაწილი რუსულთა
 აკ. ლიოსთია

(ეთნოგრაფის დღიურიდან)

სახე
გვარი
ქ
სახელი...

ყურას ქედის წარმტაც კოლონებზე ჩაქარგულ სოფელ ჩქვალური თეთრი, სვეტაკი კრჩქების რიგში ლურჯ ზოლად იღვრება მდინარე მორთვა და ინწირის ერთის ზევით ლარამედანი და ჭაღლია, ქვევით — ჭვარი და ლია ამ მიდამოებში დასახმიდან ცხოვრობენ ძველი კოლხები — ფიფიები, ჭანტურიები, მატეები — შორიშის-მოყვარე და გამჩრე ხალხი. აქაური ქალები ძველთაგანვე ცნობილი იყვნენ დახვეწილი ხელგარჩალობით. სწორედ აქ, სოფელ ჩქვალურში გავცანით ეთნოგრაფები ზინა ჭანტურასი, ხალიჩების, ნახების და ფარდავების ქსოვის დიდოსტატს. ენახეთ მისი საქსოვი დაზგა, რომელზეც დღესაც ქსოვით ტებს დაბეებს სამოცდაათი წლის ქალი.

— მე რომ მოვედები, ვინ მოქსოვს ნოსს, — ყუბს ზინა და არც თუ უსაფუძვლოდ მართლაც მთელ ამ არე-მარეში ის ერთადერთია, რომელიც კიდევ ქმნის ქართული ხალხური გამოყენებითი ხელოვნების შეადევრებს. შევედით თუ არა მის პატარა კოპში ხის სახლში, შვრა მოგვტარა ხატოვანა ფარდავმა, რომელსაც მთელ კვედში დაქორა და ტახტიც დავფარა. ხელოვნის ფარდავზე ბუნების მშვენიერ სურათებით დიდი უშუალობით გამოუხატავს.

აი, ვეფანი ძროხა, გატყენილი ცურითა და კოცობა რეზით, იქვე ლეგა თხასაც კიხებივით მოუღერებია ყელი, ნეკრის ცეხებს თუ ცყანია მონატრებია ძირს კი კრბოვდა ხარბრეში და ფურჩრეშია. მათ ქვეშით ბალახებში ფეხშეგვიცილი ნეკრი არხეინად წამოიწოლიდა. ეს წაყვი ნეკრის ახლანაჲ გამოსულა წულოდან, გგონია სადაცა ბუწუს დაიფურჩხოს.

...ზინას ნახელკე ფარდავი ამგებდა თბი-

ლისის ღია ცის ქვეშა მუხუტუმს ამწვენებს. როცა გაიგო, მუხუტუმს სწირდებოო. უყოყმანოდ დასმოო თავისი მრავალი წლის ნამაჲარა...

ზინა ნახლის მოთელის ოსტატიაკა. მისი ნახელკე ნახლები უძღვნეს საბჭოთა კავშირის გმირებს — გგორგესა და ქანთარიას, შსოფლოოს ჩემპიონს ჯღარაკში ნონა გაფრინდაშვილს. სამაშულო ომის წლებში ზინა ჭანტურია მენახდეთა მთელ ბრიაგდას ხელმძღვანელობდა და საბჭოთა მეომრებინასთვის ხუთი ათასი ნახალი დამაზხადს. ვინ იცის რამდენი მებრძოლი გადარჩა დასჯელებასა და გაციებას ხელმადლიან ჩქვალურელ ქალთა მოხდენილი ნახდების წყალობით. აქაური ნახალი, რომელსაც ვარედან კელულაბდ აყრია ხუტუკა მატელი, მეტად თბილია და ღამაში და დასანაია, რომ ეს საქმე ჩვენს თვალსა და ხელს შუა ქრება.

— აწი ვინ-და მოთელავს ნახალს — ნახელს ზინა და სიყვარულით აცვებს ხელს მუხუტუმში გამოსაფენად დამაზადებულ ექსპონატებს. არა, ნახალი აღრავის უნდა. სამაგიეროდ ნახლის ქუდების მსურველნი აქაი კიდევ მოითხოვებან. ზინაც აცეთებს მგვრელ მწყესთა საყვარელ ფართოკვარელიან ქუდებს, ამზადებს სიანერ ქუდებსაც. სიტყვამ შოიტანა, და არ შეიძლება ამ დევეთი, საქართველოს ყველა ეთობეს თავისი დამახასიათებელი ქუდი ჰქონინა, რომელთა სრული კოლექცია თვით მუხუტუმბსაც არ მოუპოვება.

ძველად ყველა გოგონას ასწავლიდნენ ოჯახში ხელსაქმეს, რთვას, ქსოვას, ქარგვას, თელავს, ყავის ამოსხმას. განმეშული იყო აქაური „ღართი“ — საჩოხე შილი, ყაბალახები, სირმა, აბრეშუმები, დარაიები.

ახლა აღრავინ მისდევს ამ საქმეს. საჩოხე შალი ვიღას სწირდება, მაგრამ დასანაია ხატოვანი ქსოვილების დამზადების ხელოვნება რომ გადაეარდა. თითოეული შინაქსოვი ხალიჩა, ნოხი თუ ფარდავი ხომ დამოუცილებელი, თავისთავადი ქმნილება.

ზინას ხატვან ქსოვილთა დამაზადებელსიგან უსწავლია, დღესაც კი — სოფელ ზინადან მოსულ ქალსიგან. ჭანტურების შორეულ ნათესავს ჩქვალურში შინასოყახო სკოლა გაუხსნია, შემოურებია ქალწოვილები და მისი მღელსოვითა ფერადებული ხალიჩანი ხალიჩები, დასურათხატებულ ნოხები და ფარდავები უქსოვით. ასე სწავლობდნენ ხელსაქმეს უწინა. დაუწერელი კანონის ძალით გასათხოვარ ქალს უსათოდ უნდა სცილნოდა ყრვავ, ქსოვა, ქარგვა... ახლა კი მთელს ჩქვალურში არავინ მოიპოვნება ზინას ხელსაქმის გამრეშებელი. ზინას გასამრეკლო არ უნდა, უსასი: დლოდ ასწავლის ყველას, ოღონდ ეს ხელობა არ მოეძღვს...

ჩვენ ვთხოვთ ჩქვალურის საშუალო სკოლის დირექტორის აპოლონ ჭანტურასი, რომ ხელგარჩალობით დამატერესებული რამდენიმე მოსწავლე ატაროს ზინასთან, იქნებ გადაეარჩინათ და შოამომავლობას შემოეუნახათ მისი დღესაც მეტად საჭირო ცოდნა-გამოცდილება.

საერთოდ, თითხე ჩამოსათვლილა ქართული ხალხური გამოყენებითი ხელოვნების უცანასცნელი მოიკანებო. ისინი ნელნელა მიდიან ჩვენთან, თან მაიკეთ მხატვრულ რეწვის მრავალსაფეროვანი ტრადიციები. დაყოვნება დაუშვებელია, სანამ გვიან არ არის. ვისწავლოთ მათგან!

ღ. შარაშიძე,
ეთნოგრაფი.

ქართული ენათმეცნიერების ძვირფასი გონაკები

მართალია, იგი ადრე გარდაიცვალა, მაგრამ დარჩა შრომები, ნაწერები, მიმოგაფიხები, გამოკვლევები, რომელთა ერთი ნაწილი პირველი წიგნის სახით აღბახან მიიღო მითხველმა საზოგადოებამ. მას ჰქვია „ზემოიბერული კილოკავი (ენობრივი მიმოიხილვა და ტექსტები)“.¹ სწორად ეს შრომა აგრძელებს ფილოლოგიის შეცნობურებათა კანონების, დოკუმენტ ქუთუფან ძიწწინდის სიკატებს.

ქ. ძიწწინეძე ერთნაირი ინტერესით იყვლვდა ქართულ დილაქტოლოგიასაც და ძიწწელ ქართულსაც, მწერლის ენასაც და ქართულ ენის მორფოლოგიურ სტრუქტურასაც. როგორც ქ. ძიწწინეძის სალიქტორი დისერტაციის კონსულტანტი, აკადემიკოსი არს. ჩიქობავა მიუთითებს, ქუთუფან ძიწწინეძემ თავს იღვა ზემოიბერულს მიგროანალიზის შესრულება. ეს მან შესძლია. თითქმის ოცი წელი იმუშავა ქუთუფანმა იმერულ დილაქტებზე, შესწავლა ზემო და ქვემო იმერეთის 80 სოფლის მკვიდრთა მეტყველების თავისებურება და, დარწმუნდა, განსაზოვადებელი ხასიათის ნაშრომი „ზემოიბერული კილოკავი“, რომელიც ავტორის განიხილვა ჰქონდა სალიქტორი დისერტაციად, მაგრამ... დისერტაციას დაცვა არ დასცადა.

„ზემოიბერულ კილოკავს“ წინ უძღვის არს. ჩიქობავას წინსტავაობა, რომელიც წიგნის ანდაზობას და ქ. ძიწწინეძის დამახტებუბაზე მსყვლობა. განსვენებული ენათმეცნიერის ცხოვრებასა და ღვაწლს ვრცლად ეხება მის. ალაკიძე თავის წერილში.

ქ. ძიწწინეძის წიგნი იხსნება გამოკვლევით — „ორკონიკის (ვაკავილის) რაიონის მცხოვრებთა მეტყველება“. ავტორი სასუნებო მართებულად მიუთითებს, რომ ეს თარის კილო სალიქტატურთა ენასთან მიმართებით არ შეიძლება ვეგზომიბერად იქნეს შესწავლილი, თუ აღნუსხული და დახასიათებული არ იქნება ამ დილაქტის ტერმინობრივ მყოფი ყველა სოფლის თუ არა, ყველა სასოფლო საგნის თითო-თითო სოფლის მეტყველების თავისებურება მან. ალაკიძე შესწავლა, — განაგრძობს მკვლევარ, — ვაკავშინებას, რომ ერთსა და იმავე რაიონის სხვადასხვა სოფლის მეტყველებში არსებული განსხვავებანი ზოგჯერ სრულიად უნშიშვნელია. მაგრამ

რავნიდ უნიშვნელიც არ უნდა იყოს ეს განსხვავება, სრული თანმხსვევა მის არ გვექნება.

მკვლევარი, უბირველს ყოვლისა, იხილავს ორკონიკის რაიონის სოფლების მეტყველების ბგერით მხარეს, ფონეტიკურ მივლენებს (ასიმილატია-დისიმილატია, მეტათეზისი, ბგერათა დაქარგვა, სუბსტიტუცია და სხვ.), მორფოლოგიურ თავისებურებებს — სახელთა ბრუნვასა და ზნათა ურულებას, ფორმეუცვლელ სიტყუებასა და ზოგჯერ სინტაქსურ სათვისს.

ამ ნაშრომის მეორე ნაკვეთი არსებითად პირველი გაგარტებაა, რომელიც განაჩინებულა ე. წ. შერეული დილაქტა — გაიმერტებული ქართული (ტერმინი ეკუთვნის გ. ახვლედიანს).

საუღლისში დაკვირებებთა მოცემული ნარკვევები საჩხერის რაიონის მცხოვრებთა მეტყველების შესახებ. ქ. ძიწწინეძე ამ რაიონის თორბეტი სოფლის მეტყველების გულდასმით შესწავლის შედეგად იმ დასკვნამდ მივიდა, რომ სოფლების ტერიტორიული განლაგების შესაბამისად მეტყველებაშიც დასტურდება სხვაობა, ოღონდ რაში ქართულთან არის შერეული ზემოიბერული, ხოლო მოხვავში — ჩაქუტული. ცენტრალური სოფლების მეტყველებისათვის კი დამახასიათებელია ზემოიბერულის ნინაზღობლიობათა.

ასეთვე თანმიმდევრობითა და მეცნიერული სისუსტით იხილავს მკვლევარი ჰეათონისა და ზესტაფონის რაიონების მცხოვრებთა მეტყველებას. ყოველ გვარზელ, ყოველ აბჯეში ჩანს, რომ ქ. ძიწწინეძე უარდესად დინერ მკვლევარია, იგი გარტების დასკვნების გამარტანს მანამ, სანამ მთელ მასალას ძირფყვიანად არ შეისწავლის, ეპირიულიდ მოპოვებულ ფაქტებს ათსჯერ არ აწიონებს და სხვადასხვა განზიმიტებით არ შეამყვებს.

დიდი ენათმეცნიერული ინტერესები ასილავს ქ. ძიწწინეძის ნაშრომს „შუამიბერული სათვისთსათვის ზემოიბერული და ქვემოიბერული კილოკავებთან მიმართებით“. სათანადო სამეცნიერო ტერმინატორიდან ცნობილია, რომ იმერული ცალკე დილაქტად გამოყო შარი ბროსემ (1834 წ.), ხოლო იმერული ზემოიბერული და ქვემოიბერული დავო შ. ძიწწინეძის თავის საკანდიდატო დისერტაციაში (1935 წ.) შუამიბერული ცალკე კილოკავად მიიჩნია ვლ. ალაკიძემ (1938 წ.).

ქ. ძიწწინეძის ზემოიბერული ნაშრომში, პირველად სამეცნიერო ლიტერატურაში დამაყრებლად არის დასაბუთებული მსყვლობა შუამიბერულის, როგორც არა ცალკე

კილოკავის, არამედ როგორც თავისებური ტემის შესახებ. ვფიქრობ, ქუთუფან ძიწწინეძის შემხვევაში სრულიად მართალი იყო მისი შეხსენება დილაქტოლოგიურბა კლავებად — და ამ საკითხთან დაკავშირებით გამოკვლევებულმა სათანადო სამეცნიერო ლიტერატურამ ნათლად გვიჩვენა განსვენებული ენათმეცნიერის მსყვლობის სისწორე.

პრობლემური საკითხია დასმული და შეუნიშნავი გადკვირება ნაშრომში — კილოკავისათვის ზემოიბერული. ქ. ძიწწინეძე ავსტრატებს სოფელ პერეგოში აწმოს, მეთოფოსი და უწყვეტობის III აწმოს მრავლობითი რიცხვის წარბოებისათვის ადგის ვე სუფიქსის მხარებას (კლავე, კითხვე, კვავე და სხვ.), რითაც ზემოიბერული ქართული ენის ყველა კილოტემისაგან გამოირჩება. მკვლევარმა მოგვცა ამ იშვიათი ნაწიბრივი მოვლენის ასწავლა, რაც ერთხელად იქნა გაზიარებული საეციოალისტთა მიერ.

1947 წ. ქ. ძიწწინეძე მივლინებით იმყოფებოდა ვანის რაიონის სოფელ უხეთში. უხეთი შორსაა გურჯისტანში, მაგრამ მკვლევარის უხუთუბზე გურჯისტანის საგარნიზო გავლენის ცალკე შეუნიშნავს; შეუნიშნავია აგრეთვე მეგარელობებიც.

ქ. ძიწწინეძის ნაშრომი „უნიოფიკაციის ტენდენციის მოქმედების ერთი ნიმუში ზემოიბერული კილოკავის, რომელიც მარეცხეში მონარეგავიბით შედის, თავისი საეციურული ღირებულებით სიკლდება ქართული დილაქტოლოგიის ლოკალურ ნაწიბრივ და ზოგად ენათმეცნიერებისათვის საუღლისში დაკვირვება შეიცავს.“

საეციურული შრომის მეორე ნაწილი მთლიანად ტექსტებს უჭირავს. ტექსტები, მეტყველების ნიმუშები ჩაწერილია ქ. ძიწწინეძის მიერ შესანიშნავად, უხტად, თხაღლიდ, ვიკილით სანიმუშოდ; ეს არც არის გასაკვირი.

ქ. ძიწწინეძე იმერული და ეს კილო ბავშვობიდან შეისისსობრავა. ერთი სიტყუით, სარეცხეში რაიონში დაბეჭდილი მეტყველების ნიმუშები ენათმეცნიერულად სანდოა, იდეოლოგიურად გამართულია, ენარობრივად მრავალფეროვანი და შინაარსობრივად ღრუბ სანიტრულია.

წიგნს პოლონი ეტროვის ცენტრ სიტყუათა განმარტება, პირთა საძიებელი, შემოკლებანი, შესწავალი სოფელთა სია, მთხრობელთა გვარები, დიდი დავიკრებები შედგენილია ქ. ძიწწინეძის შრომების ბიბლიოგრაფია.

ქუთუფან ძიწწინეძის გამოკვლევას („ზემოიბერული კილოკავი“) უარდესად დიდი მნიშვნელობა აქვს ქართული ენის ისტორიასა და ზოგად ენათმეცნიერების თეას. პირითავე. ამავე ნაშრომს ინტერესული წიკითხავენ საეციოალისტები, სტუდენტები, პედაგოგები და საზღვარგარეთული ქართველოლოგებიც.

რ. შამელაშვილი,
პროფესორი, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი.

1. ქუთუფან ძიწწინეძე, „ზემოიბერული კილოკავი (ენობრივი მიმოიხილვა და ტექსტები)“, რედკატორები არს. ჩიქობავა, მის. ალაკიძე, თბ. 1974, 562 გვ.

სკანდალი

საქომა ფიჩის კვლევის შოვნა?

ქართული საშარეოლო ოდითგანვე განთქმულია ვერტიკალი კერძებით. კერძს გემოსა და არომატს კი სავაჭმ-საინდობლო ამოღებს. ჩვენში ძველიდანვე ერთ-ერთ ძირითად სავაჭმად ნიგოზი ითვლება, მასზე დასალოებთ ისეთივე მოთხოვნილებაა, როგორც შაქარსა და ცხიმზე. მაგრამ, სამწუხაროდ, ქართველ კაცს სანატრელი გაუხდა ნიგოზიანი კერძი.

საქართველოში კაკლის უხვოფარი დროიდან აღნიშნულნი. მოსახლეობა უმრავლესობას, განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში, სადაც უნივერსო კერძის დამზადება თითქმის წარმოუდგენელი იყო, ყოველთვის ჰქონდა წლიდან-წლამდე სამყოფი კაკალი. ამ ბოლო წლებში კაკლის ხეები თითქმის გადაშენდა (წოგან, კოლმურტრინების ვახტანგმდგენელებმა კიდევ გადაჩეხეს), ძველინი ხეცმა, ახლის დარგვასა და გახარებას კი, ეტყობა, საქირო უფრადლება არ ეთმობა, მართალია აქ-იქ შატკეტილებისა და შარაგზების გაყვანილობით ჩივიარა კაკლის ხეები, მაგრამ, ალბათ, ისინი ხაშტკენად არის გათვალისწინებული და არა ნაყოფის მომცემად. მიიღებენ, როცა ასეთ ვადგობში ნაყოფის აღებაზე ფიქრიც უნებურად, ასეც რომ არ იყოს, ვის ეტყოფოდა აქ მოწვეული კაკალი?

ბაზარში მიშავალი დიასახლისი, რომელსაც ვუთხროს მომცემად ნიგოზიანი კერძი დაამაჟდა, ტუტეში ძვრება, ეცონობას იწყება, რომ როგორცმე ცოცხა რაოდენობით მაინც შეიძინოს ის ცეცხლის ფასად ღირებულო საკაშში (ჩა დასამალა, ერთი ცილოვარაში ნიგოზის ღირებულებით ძვირფასი საკაშის ყიდვა შეიძლება).

გვიყვით პირდაპირ, სავაჭრო ორგანიზაციების, კერძოდ „ციტაფორის“ ხელმძღვანელებს (ისინი ხომ ვალდებული არიან

სწავლობდნენ და ითვისებდნენ მომხმარებელთა (საქიროების) რა უშლით ხელს, თუ შინ არ გვეშველება, სხვა რესპუბლიკებთან შემოიტანონ და მოამარაგონ მომხმარებელთა საქირო რაოდენობის კაკლით, არ დაგვაიწვიონ ნიგოზიანი კერძების გემო.

არც ის იქნება ცუდი, თუ ამ რაიონების ხელმძღვანელები, საბჭოთა მეურნეობები და კოლმურტრინები, სადაც კაკლის ხეების გახსარებლად შესაფერი ნიდეგებია, ისევე გათვალისწინებდნენ გეგმებში მათ გაშენებას, როგორც ხეხილისა და სხვა კულტურების გაშენებას ითვისებდნენ.

არა მგონია, ეს მათ დარღვევად ან დანაშაულად ჩაითვალოს. პირაქით, ამით ორი საქმე გაეთლება — კაკლის ხე ხომ ძვირფას შერჩავს იმდევად!

ძვირფასი რედაქცია ვიგზავნით რა ამ ჩემს მცირე შენიშვნას, გთხოვთ გამოაქვეყნოთ იგი. იქნებ ახლო მომავალში მაინც გადაწყვიდეს დადებითად დიახახლისთა დიდი ნაწილისთვის ის თავსატეხი საქირო.

ნ. მდინარაძე,
თბილისი.

ჩაქ ეკვლევა ჩიხნაქრისა?

ამას წინათ თერთი ტილოს სუფრა ჩავაბარე საბურთალოს ქუჩაზე მდებარე ქიშქმენის პუნქტს. ორი კვირის შემდეგ მივკითხე გამოსატანად. მომცეს დაეცვილ-გატყინებული, მაგრამ გაშუღდ და რას ვხედავ — სუფრა ისევ ისეა აპურებული, თითქოს გახარეცხად არც ჩამებარებინოს. მიმღები პუნქტის გამგემ, რომ ვკითხე სუფრის ლაქები რად ამჩნევია-მეთუ, თავიზიანად ამხიხნა: ჩვენს ქიშქმენდას ღვინის ლაქები ვერ ამოჰყავს.

ამისინით, პატავცემული რედაქციათ, რადა ქიშქმენდას ის ქიშქმენდა, ღვინის ლაქასაც თუ ვერ აცლის?

რ. თაბატაძე,
თბილისი.

ჯანმრთელობისა და სილამაზისათვის

ყველაისთვის ცნობილია, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ჯანმრთელობისა და სილამაზისთვის ყოველდღიურ ახაზანს, მაგრამ დღეს ვისაუბრებთ არა მიკენურ, არამედ კოსმეტკურ ახაზანზე, რომელიც საკვები და სამკურნალო საშუალებებით აუმჯობესებს ჩვენს განწყობილებას. იმასთან დაკავშირებით თუ რა სახის ნივთიერებები ვაჩვენებთ, ახაზანამ ჩვენზე შეიძლება გამაქანსაღებელად. გამამხნეველად, გამამხნეველად ან დამაქნარებლად იმოქმედოს.

გამამხნეველი ახაზანი

რკომენდებულა სერთო დალილოზისა და მოთენიო. ზის შემთხვევაში. მკვლავისთან ტემპერატურის წყალს ვუმატებთ ფრუტის წიჭებს ნაყენს. ის ახაზანა ხანძალელ უნდა იყოს, მ—4 წუთი, სხვა შემთხვევაში ჩაკვირებთ. სასრველია ან ახაზანის დროს სხეულის ენერჯიული მასაქი გასამწული ხაიანი ხელჯავით.

გამამხალისებელი ახაზანი

რკომენდებულა ფრუკური ან ვონებრევი გაწალის შედეგად განაწვეული ცუდი განწყობილების დროს. 150 გრ სუფრის მარტილი ვაჭვებელი ახაზანა უნდა მიიღოს 10 წუთის განმავლობაში, ამ ახაზანის შემდეგ აუცილებელია თუნდაც ნახევარსაათიანი დასვენება. ამიტომ უმჯობესია იგი დაწოლის წინ მიიღოს.

შინძისალური ახაზანი

ათი წვეთი ეტაკოლისა წეით და ცოტაოდენი სააბაზანო სითხე თბილ წყალში ვასწირო. ახაზან 15 წუთის განმავლობაში მიიღეთ. ასეთი ახაზანა კანს გაუბერტკივავთ და ნერჯულ სისტემას დაქვირებთ.

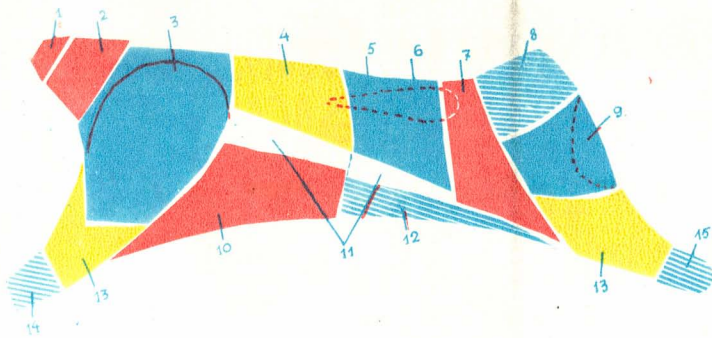
ღამებრილმებელი ახაზანი

მშრალი, ვარკვანებისაქენ მიდრეკილი კანისათვის სასარგებლოა ახაზანა, რომელიც გაწვეულია 1/2 კმ სახამებელი და სააბაზანო სითხე.

ახაზანა სანმკურნალო მცენარეებისაქენ

250 გრ მშრალი სამკურნალო მცენარეებისაქენ მოვამაჯილოთ ნაყენი კანის ტიპის გათვალისწინებით: ცაცხვის ყვავილი და გვირილა აქარქნების აუწველებლობას; ხენდის ფოთლო, სლბი და წიჭვი კანს აუთლებს; თვისი ნაყენი მიიღება მუიენულობის შემთხვევაში; მუხის ქრქვი კურნავს გამონაყარს.

მურნალი „კულმა“

ახალი რეალისტიკური საქართველო

ჩვენს ეურალიზმს უკიდურესი იმეგ-
დებოდა წარსული, რომელიც დახმა-
რებას უწევდნენ დიასახლისებს თავის
ხაოქაოთ თუ კულინარიული „პრობლემე-
ბის“ გადაჭრაში.

რეაქციამ გადაწყვიტა, განახლის კუ-
ლინარიის ციკლს. ამ განყოფილებაში,
ჩვენი ახალბედა დიასახლისები, (შეიძო-
ლებდა გამოცდილი დიასახლისებიც და-
ინტერესდნენ) სისტემატურად და თან-
მიმდევრითად გაეცნობიან პრაქტიკულ
ეკრძობას თუ ნაძვრების მომზადების
წესს, სახანძროდ პროდუქტების მომზა-
დებზე. შენახვა და ა. შ.

განყოფილებას ხელმძღვანელობს ექი-
მი თამარ სულაქველიძე.

ქობის ხორცის ანა და

ქობის ხორცი მაღალი ღირებულების
პროდუქტია, შეიცავს სრულფასოვან ცა-
ლებს და მრავალ სხვა საჭირო ნივთიერე-
ბას.

ხორცი შესდგება კუნთოვანი, შემაგრ-
ებელი, ცხიმოვანი, ხრტილოვანი და
ძვლოვანი ქსოვილებისაგან.

ხორცის ძირითადი ქსოვილია კუნთოვანი
ქსოვილი. ბებერი, მკლ სქიროლის კუნთო-
ვანი ქსოვილი მეტრევი და უხეშია, ახალ-
გაზრდა და მსუქანი სქიროლის კი პირი-
ქით — ნახი და რბილი.

შემაერთებელი ქსოვილი წარმოქმნის
აქს, მუცის, ხრტილს, ცხიმოვანი ქსოვილის
ვარს და სხვ. შემაერთებელ ქსოვილს და-
ბალი ეკვებით ღირებულება აქვს, ვინაიდან
მასში ჰარბობს არასრულფასოვანი ცილე-
ბი.

ცხიმოვანი ქსოვილი შეიძლება დაეკ-
ვირებოდეს შემაერთებელ ქსოვილთან, ცხი-
მი გროვდება კანქვეშა უჭრედლებში, თირ-
კმელებში და სხვა შინაგანი ორგანოებში
გარშემო. ცხიმთან ხორცს მაღალი კულისა-
რიული თვისებები აქვს. ხარშვისა და შეწ-
ვის დროს ინარჩუნებს წვნიანობას.

ძვლოვანი ქსოვილი სასევა შინგარდული
მართლებით. ძვლები იყოფა შემდეგ ნაწი-
ლებად: მილისებრი, კიდურების ძვლები,
ნაწერებოვანი და ფორფიტისებრი (თაგის)
ძვლები. მილისებრი და შეწვის ძვლების
ფორფიანი დაბოლოვანში კულისარიში
ცხიმოვან-შებრთვანი ძვლების სახელითაა
ცნობილი. ეს ძვლები დიდი რაოდენობით
შეიცავენ სასარგებლო ექსტრაქტულ ნივ-
თიერებებს, რაც ხარშვის დროს ბულონში
გადადის.

ქობის ხორცის ნაწილები ერთმანეთისა-
გან განსხვავდება. როგორც კვებითი, ასევე
სავეტერინო თვისებით, რადგან სხვადასხვა
რაოდენობით შეიცავენ შემავრთებელ ქსო-
ვილს. რაც უფრო მეტ შემაერთებელ ქსო-
ვილს შეიცავს ხორცი, მით უფრო უხეშია
და ძნელად ემორჩილება თბურ დამუშავე-
ბას. ამ რაოდენობა საჭირო ეციოდეთ, ამა თუ
იმ კერძის მოსამზადებლად ხორცის რომე-
ლი ნაწილი შევარჩიოთ.

ხორცის ზოგი ნაწილი ნახი და რბილი
და ძირითად შესაყვად, ჩაასუბლად და
მოსაშუშად გამოდგება, ხარშვისას კი ნაყ-
ლები ხარისხის ბულონს იძლევა. ზოგი
უხეში ქსოვილისაგან შედგება, მაგრამ სა-
უცხოა წვნიანებისათვის.

ხორცის უველი ნაწილი კარგია, თუ მათ
ღანიწუნელებისაგან გამოვიყენებთ!

ქობის ხორცის ანა და კულინარიული რეაქციები

დაკულ ქობის ხორცი რად გაყოფენ
(სიგრძეზე), შემდეგ თითოეულ ნაწილს
თხუთმეტ ნაჭრად დაანაწილებენ:

1. თავმოკეთის ადგილი;
2. კისერი;
3. ბეჭი;
4. ზურგის სქელი ანაჭერი;
5. ზურგის თხელი ანაჭერი;
6. სუკი;
7. ჩალაჭი — უკანა ბარკის გვერ-
დითი ნაწილი;
8. კუსუბო — უკანა ბარკის ზედა ნა-
წილი;
9. გავის ხორცი — ვაშლი (უკანა ბარკის
შვიგინა ნაწილი);
10. მკერდი;
11. ნეცები;
12. უწყვიარა;
13. არტალი;
14. წინა კანჭის ბოლი;
15. უკანა კანჭის ბოლი.

სუკი შედგება სამი ნაწილისაგან: მომხსო
ნაწილი — თავი, შუა ნაწილი, რომელიც
შესაწყვად იმარება და ბოლი — წერილი
ნაწილი. სუკისაგან მზადდება რჩეული კერ-
ძები: შეიძლება მთლიან ნაჭრად შეეწყათ
ფურჩაქში, ღუმელში, ქვაბში ან მწვად,
შამურზე აგებდნენ. დაჭრილი სუკისაგან
აშხალებენ ბასტურმას, როსბისს, ზიდშ-
ტექსს, ბუფეტროგანოს, ლანგეტს, აზუს,
ჩახობილს.

სუკის გასუფთავების შემდეგ დარჩენილი
ანაჭრებიდან შეიძლება მოეპოვოს წვნი-
ანი კერძი და საკაბლმეტ ფრში.

ზურგის სქელი ანაჭერი შეიძ-

ლება მთლიანად შეეწყვათ ის დავებრათ და გამოვიყენოთ ისეთი კერძებისათვის, როგორცაა რომშტეტსი, ბეფსტროგანოვი, ახუ და სხვა.

ზურგის თხელი ანაკეტი — სათბილო შეიძლება მთლიან ნაჭრად შეეწყვათ ის თხელ ნაჭრებად დავებრათ, მოვამზადოთ რომშტეტსი, ახუ და სხვა. სათბილოს ქვედა ნაწილიდან მზადდება სხვადასხვა სახის წვნიანი კერძი, მათ შორის ბულონიც, მზადდება აგრეთვე გულაში და საკატლუტე ფარში. თხელი ანაკეტის მომსახურე ი. ბორკიანი ნაწილი (ხერხემლის მხარე) კარგია ანტიკოტად.

ჩალაღაჩი — უცანა ბარკლის გვერდითი ნაწილი კარგია მოსახარმად, ჩასაბუღად და შესაწავად. ძლიერი ჩალაღაჩისგან მზადდება მალაბარის-ხოვანი, სურნელოვანი წვნიანი კერძები: ხარში, ბორში, გამჭვრავალ ბულონი და სხვა.

ჩალაღაჩის ანაკეტისგან მზადდება მალაბარისის საკატლუტე ფარში.

ბუკი იხარშება მთლიანად, გარდა ამისა მიგან მზადდება მალაბარისის წვნიანი კერძები, საკატლუტე ფარში ბუკის ხორცი კარგია აგრეთვე შეეწყვარი, მოხრაველი, მოშუშარი და სხვა.

უცანა ბარკლის შიგნითა ნაწილი — ვაშლა კარგია დიდ ნაჭრად ჩაბუღელი, შეეწყვარი, წერილ-წერილად დამკრული ხორცისგან შეიძლება დამზადდეს ბულონი, სოლიანი, ახუ, შნიცილი, რომშტეტსი, რამეველი შნიცილი და სხვა. ვაშლასგან იხარშება გამჭვრავალ ბულონი, ოღონდ ნაჭერს უნდა ახლდეს შაქროვანი ძეახლი.

მეკრის ხორცი — მეკრდულა კარგია შუბავილი წვნიანისათვის, ხარშისათვის, მწვერლობიანი კერძისა და სხვა მოშუშულ-მოხრაველ-ჩაბუღელ კერძებისათვის.

უესუბოს — უცანა ბარკლის ზედა ნაწილს წვავენ, მთლიან ნაჭრად ხარშავენ, შუშვან ორთქლში და ცხიმში, ბგავიან საკატლუტედ, აშაღებენ სხვადასხვა წვნიან კერძს, მათ შორის გამჭვრავალ ბულონს.

არტაღისაგან (წვივის ნაწილი) აშაღებენ შესანიშნავ წვნიან კერძს — „არტაღს“; იგი სათესლო აგრეთვე ლობიონი კერძებისათვის. რჩეული ნაწილიდან მზადდება საკატლუტე ფარში, მოხარშული რბილი ნაწილიდან კეთდება კარგი ფარში.

უფიშორა კარგია წვნიანისათვის, მეკრის ხორციან ერთად შეიძლება გამოვიყენოთ ხარშისათვის. მოხარშული ხორციდან შეიძლება მოვამზადოთ ფარში; კისრისაგან აშაღებენ წვნიანებს, გულაშს, საკატლუტე ფარში.

უწინა კანკის ბოლოს იყენებენ წვნიანი კერძებისათვის, მოხარშული რბილი ნაწილისგან აშაღებენ ფარში.

უცანა კანკის ბოლოს იყენებენ ბულონისა და ლაბა კერძებისათვის.

სახსროვანი ბინის სურნელოვანი სვენი

(არბიტმარონის საშარი)

სანიტარული კვანი თანამედროვე ბინის აუტრულეული კომპონენტია. საწვანძის სწორად მოწყობა განაპირობებს, როგორც ბინის, ისე მოზინდარეთა პირად ჰიგიენს.

ჩვენს პირობებში ძირითადი ორი ტიპის საწვანძის გვეხდება: გაერთიანებული საწვანძი, სადაც აბაზანა და უნიტაზი ერთ სათავსოშია მოთავსებული და განალაგებული — უნიტაზი გამოყოფილია სააბაზანოდან.

სანიტარული კვანძის ძირითად მოყოლობას წარმოადგენს: აბაზანა, შხაპი, ხელსაფანი, უნიტაზი და ბიდე, შეიძლება აგრეთვე მოთავსდეს სარეცხი მანქანა და უთო-ტაბურეტი თეთრეულისათვის.

საწვანძში შხაპთან შედარებით უპირატესობა აბაზანას ეძლევა; აბაზანა გამოიყენება როგორც ბანაობის, ისე საშუქრალი მკრუნებისათვის, თუმცა ბოლო ხანებში ფართოდ იყენებენ საწვანძს, სადაც აბაზანის ფუნქციას შხაპი ასრულებს (იხ. სურათი 3). ამ ტიპის საწვანძს უფრო ხშირად ერთ ორთახიან ბინებში აწყობენ ფარის მოგების მიზნით. აბაზანა სხვადასხვა ფორმისა და ზომისაა. ესთეტიკურობის და ჰიგიენის თვალსაზრისით უკეთეს კარგია ჩაწვეთული აბაზანა, მოქუქელი ამ კერძივლი ფიქლები მოპირკეთებული. ამავე ფიქლებში უნდა მოვაკრივოთ საწვანძის კედლები იატაკიდან 200-210 სმ სიმაღლემდე. კედლების მოპირკეთების დროს არ უნდა დადგაფიქვდეს ჩაწვეთული ფიქლები: სასაბანო, ღრუბლის დასადგენი, ტუბუბეტის ქალაქის დასაწერი და სხვა. პირისათვის და ტანსაცმლის საკიდი შეიძლება ჩვენს თვითონ დავაყენოთ, პირისათვის — ხელსაბანთან ახლოს, ხოლო ტანსაცმლისა — კართან, იატაკიდან 160—170 სმ სიმაღლეზე. სასურველია, თუ აბაზანას პოლიეთილენის ფარტან გამოვიყენოთ, რომ დაზიანების წყლის წვეთები იატაკზე არ დაეშხედოს. ფარტან დასაკიდი შეიძლება იყოს ხის ან ლითონის, იგი კედელში დამაგრდება იატაკიდან 200-210 სმ სიმაღლეზე.

აბაზანის წინ პარალელის ან სხვა რამე მასალის ხაღისა უნდა დავაყენოთ.

საწვანძი წარმოდგენილია ხელსაბანის გარეშე. ხელსაბანის ზემოთ უნდა დავიკიდოთ ტუბუბეტის კარბა, რომელშიც სოწახბო აფთიქის მოწყობაც შეეძლება. ასეთ კარბა შეიძლება ჩვენს თვითონ დავამზადოთ. მისი გაბარბეტი ხელსაბანის გაბარბეტს უნდა შესესამბუდდეს. უფრო მოსახერხებელი კედელში ჩაწვეთული კარბა ხელსაბანის ზემოთ 35-40 სმ სიმაღლეზე კარბად შეიძლება მთლიანად სარკის კარი გავეყოთ. ზოგჯერ სარკეს კედლის მთელ სიგრძეზე აყობებენ, რაც დიდი სიერკის ეფეტბს იძლევა.

თანამედროვე საწვანძისათვის აუცილებელია უნიტაზი და ბიდე, შესაბამის ჩასარკის მოწყობლობით. იმისათვის, რომ კანალიზაციის მიღები არ დაქსაქსოს, აბაზანა, ხელსაბანა, ბიდე და უნიტაზი ერთ კედელთან უნდა განვალაგოთ, აღინიშნოს თანმიმდევრობით (იხ. ნახ. 2). საწვანძიდან ერთხელ და სამუდამოდ უნდა განიღვენინოს გამოყენებული ქალაქდების კალათა. ამ ქალაქდების ჩარეცხვა უნიტაზის ჩასარეცხი მოწყობილობისათვის სინედლეს არ წარმოადგენს.

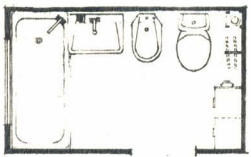
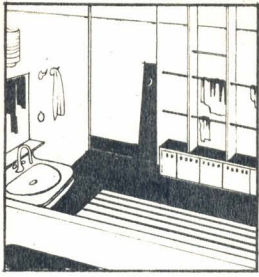
სანიტარულ კვანძში ერთ-ერთ თავისუფალ კედელზე წერილობანი სარეცხისათვის უნდა მოეწყოს საწვანძი, უქმობისა თუ საწვანძის ასაკი იქნება №4 სურათზე მოკეობლი ასეთი საწვანძი, ხოლო №1 სურათზე ნაჩვენებია შევლარი კედლის ტიპის საწვანძი.

საწვანძის განათებისათვის საკმარისია ერთი სინათლის წყარო, რომელიც სარკის ან ტუბუბეტის კარბის მალბა უნდა მოეწყუთ (იხილეთ ნახ. 1,3). ხშირად სარკის ვერტიკალურად ორივე მხარეზე აწყობენ ღრის განათებას, რაც საკმარის ეფეტბურა. არ უნდა დავიფიქუთ აგრეთვე სპეციალური კონსტრუქციის ჩასარბელების მოწყობა ელექტროსაპარისათვის, რომლის დამონტავება და დამონება მხოლოდ სპეციალისტს უნდა მიგანდლო.

არბიტმარონი **მ. დემკინსაშვილი**

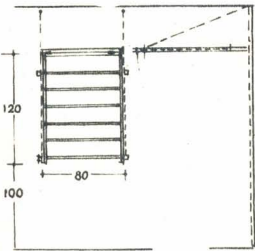
ს. რ. ე. ვ. ვ. დიუსხლოისაჲს

ჩანახი

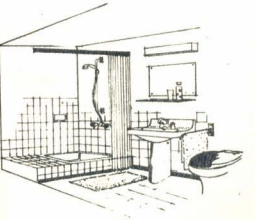
ოთხი-ექვსი ცალი მთელ-მთელი ბადრი-
ჩანი სიგრძეზე ჩაჭერით ორი-სამი სანტი-
მეტრის სიღრმით, ჩაყარეთ შიგ მარლი, **გამოტენეთ წყრილად დაჭრილი სხვადასხვა მწვანელით (რეხანი, ქონდარი, ქინი, ოხ-
რახუში, პიტნა, კამა) და ჩაღეთ შიგ პაწა-
წინა ნაჭერი კარაჭი.**

ქოთანში ან მომინაჭრებულ თუჯის ქვაბ-
ში ჩააწყვეთ გამზადებული ბადრიჩანი, ზე-
მოდან დალაგეთ გულამოცილი და მღუ-
ლარე წყლით გაერცხილი ორი-სამი ცალი
ბულგარული წიწყა (მეგიძლიათ ბულგარ-
ული წიწყა გამოტენით მოხარშული
ბრინჯით), ოთხი ცალი მთელ-მთელი პა-
შიდორი და ექვსი თავი ხახვი, გემოვნებით
უყავით მარლი, კარაჭი, დაახურეთ თავსა-
ხური და დაღვით ცხლზე. ხარშვის
დროს ჩაუმატეთ მარილმოყრილი ორი
მსხვილად დაჭრილი კარტოფლი და წმინ-
დად დაეკილი სხვადასხვა მწვანელი.

ძმრინი ხადრიჯანი

ერთი კილოგრამი ბადრიჩანი გარეცხეთ.
თითოეული ბადრიჩანი სიგრძეზე ოთხად
გაჭერით, მოაყარეთ მარლი, გააჩერეთ ერთ-
ით საათი. შემდეგ გაწურეთ ხელით ისე,
რომ არ დაუყაროთ ფორმა. ბადრიჩნის
თითოეული ნაჭერი შეწვიეთ ორგვე მხრი-
დან ზემოთ: ცალად კურკულში ჩაასხით ნა-
ხევარი ჩაის ჭიჭა ლენის ძმარი, მეოთხე-
დი ჩაის ჭიჭა წყალი, დაუმატეთ ბილბილი
გემოვნებით, ერთი დაფნის ფოთლი, **ააღლეთ და გააკვიეთ. შემწვარი ბადრი-
ჩანი დააწყვეთ თევშზე, შეასწორეთ, მო-
აწყვეთ ზედ ალუა-ალუა დაჭრილი ხახვი, მოასხით გამზადებული ძმრის ხსნარი და
ზემოდან მოაყარეთ წყრილად დაჭრილი
ქინი.**

მავხნიანი მწვანი ლობიო

დამტერული, გასუფთავებული, გარეც-
ხილი მწვანე ლობიო ჩაქვლებრივი წესით
მოხარშეთ და ხელით კარგად გაწურეთ.
ნახევარი ლიტრა მაწონი გაწურეთ, გათქ-
ვიფეთ და კარგად აურიეთ გაწურულ მწვა-
ნე ლობიოს.
ასეთივე წესით შეიძლება მომზადდეს
დაკონსერვებული მწვანე ლობიო.

მავხნილია

ნახევარი ლიტრა ცივი მაწონი კარგად
გათქვიფეთ ნახევარ ჩაის ჭიჭა ანაღულარ
ცივ წყალში და უყავით მარლი. შემდეგ
აურიეთ შიგ წყრილად დაჭრილი მაგრაღ
მოხარშული ერთი-ორი კერტცხი, ხუთი ორი
მწვანე ხახვი, ერთი ატბი და კამა გე-
მოვნებით.

ხრინამელი

მწიფე, გადარჩეული ხუთასი გრამი ტყე-
მალი ან ლონწიშო ანდა ორივე ერთად
ჩაყარეთ ქვაბში, დაასხით ექვსი-შვიდი ჩა-
ის ჭიჭა წყალი და მოხარშეთ. შემდეგ ოდ-
ნე შეაგრილეთ, მოათავსეთ თუშფალანგში
ან საცერზე, გახეხეთ და ხეხვის დროს თან-
დათანობით მისივე ნახარში დაასხით, მერე
შესაფერ კურკულში ჩაასხით, უყავით მარ-
ლი, თუ გსურთ — შაქარც, დაუმატეთ
მარლიდან ერთად დაწყვილი ორი-სამი კბი-
ლი ნიორი, ძალიან წყრილად დაჭრილი ასი
გრამი მწვანე ხახვი, შეურიეთ წყრილად
დაჭრილი კიტრი, კამა და ქონდარი. თუ
გსურთ უყავით წიწყა. ცემით გააკვიეთ
და სუფრაზე ისე მიიტანეთ.

ჭრინაბელი ასეთივე წესით მზადდება
ალუჩისაგან, ქლივისაგან, მაცევისაგან,
ხურტმელისაგან, მოცვისაგან და მოცხარ-
ისაგან. ჭრინაბელი შეიძლება ავრთთვე
აღნიშნული ხილისა და ყვეგრის ჩირისაგან-
აც მომზადდეს.

ბანალთა კონკრეტი

ზუსტი ანალიზი

უალიონის მწველი (ანგროპოლივის თვალსაზრისით) გალავთ იტალიელი ჯუჯეუე მანჩინი. მან მონადელობა მიიღო უალიონის ხანგრძლივი მოწვევის მსოფლიო ჩემპიონატში, რომელიც იტალიის ქალაქ არონაში ჩატარდა. მანჩინი 8 გრ თანხაქოს 2 საათის, 48 წუთისა და 12 წამის განმავლობაში ეწეოდა.

ქალთა შორის კი ფრანკა ფერტიმე გაიპარჯა. დებულების თანხმად, მან მხოლოდ ერთხელ მოუკიდა უალიონს და წევდა 82 წუთისა და 82 წამის განმავლობაში. სახე კი ისეთი შთაგონებული და სხივმოხილი ჰქონდა, რომ, ერთ-ერთი კომენტატორის თქმით, ძველ რომაელ ქურთუქ ქალს ჰგავდა, საღვთო ეცემლის შენახვა რომ ჰქონდა დაგებული. გამარჯვების შემდეგ ფრანკა ფერტიმე ცვედას გასაყარად განაცხადა: უალიონი ხელში პირველად მეჭირა და საერთოდ არასოდეს მომპყვავიაო, ზოლო ჩემპიონატში მონაღელობა პარნიკის გამო მივიღე, რადგან მიმანჩინა, რომ ქალბერი არასდროს არ უნდა წარმარჩნენ მამაკაცებს იმ საქმიანობაში, რაც წინათ მხოლოდ ძლიერთა სქების პრივილეგია იყო.

საფრანგეთის ქალაქ სენ-სავენი ჩატარდა ქაჩალთა კონკრეტი, რომელშიც მონაღელობადრენ შვეიცარიის, იტალიის და საფრანგეთის მელოტთა წარმომადგენლები. ფიტხელი დებატებისა და ზემოწინების ზუსტი აზოვის შემდეგ, ქაჩალთა შედეგის საბატიო წოდება მიენიჭა ფრანგ კლდერ გალოს. მისი მოტლებელი თავის ფართობში 884 კვადრატულ სანტიმეტრს უდრის. ამასთან ერთად გალომ „ხადრანგეთის უმწვენიერესი მელოტის“ ტიტულიც მიიღო.

ამერიკელი ქალაქის — ბინგემის ერთერთმა ლაბორატორიამ ახეთი დასკვნა მიაროვა თავის კლიენტს, რომელსაც მისთვის კრემისსერი, საოკრად მკერავი კონსისტენციის უტხო ნიმუში გაუგზავნა: „ოქვენს მიერ საანალიზოდ გამოგზავნილი უტხოში მასხადა გამყარების შემდეგ იშვითი სილანტით გამოარჩევა. ასე რომ მას წარმატებით შეუძლია ცემენტის შეცვლა“.

კლიენტმა მადლობის თქმა არ დახანა: „ოქვენი ანალიზი მე დაუყოვნებლივ გავაცანი ჩემს მეუღლეს. გამოგზავნილი ნიმუში, საწურხაროდ, საშენი მასხადა არ გავლავთ. იგი მხოლოდამხოლოდ ჩემი საქვარიაო პუდუნვის ნაჭერია, რომლის გამოცხოხას ჩემს ცული მოედს სხლდა და გულს ატანს და მერე მიიძულენს აღფრთოვანება გამოხატოტ მისი კულინარული ტალანტის გამო.“

შიური ნუ შაპით დანადგალთა!

მისის ზოლომა, მდიდარმა ჩიკაგოლომა ქალბატონმა, თავის სიძეს ანდერძით ნიანგის ფოტული დაუტოვა. სულ ეს იყო და ეს — საზარლო სიძეს არცერთი ცეცხტი არ მიუღია. შეურაცხყოფილი სიძე რამდენიმე ხანს ითმუნდა თუმცაღად მკვდარი, მაგრამ მანვე საძაველო ცხოველს უტურტება. მაგრამ ერთ მწვენიერ დღეს მისი მოთმინების საწუალო აღივსო, გაახსენდა აველა სილახე, რაც მისთვის განსვენებულ სილდრას თავის სიცოცხლეში მიეცო, სტაცა ნიანგს ხედი და ოცდამეოთხე საარყოლოდან ქუჩაში გაღაურახა. დაციმისხანს ნიანგი გასკდა და მუდლოდან სეტყვასავითი წამოკავიდა ოქროს მონეტები. ვიდრე სიძე ძირის ჩამოიარებნდა, გავსულელება მონეტები სულ დაიტაცეს. დარჩა მხოლოდ ნიანგის დაგლეჭილი ფოტული და ბრინჯაოს ვარაუზი ჩახსული სიდედრის პორტრეტი, რომელსაც ეწერა „სახლოვარა“.

სტატისტიკამ ყველაფერი იცის

მან ისიც კი იცის, რამდენი კერძები იხარება საცეხვად ერთ დღეში დემდამონს ზურგზე. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ერთ-ერთმა კომისიამ, რომელიც კვების პრობლემებს შეისწავლის, დაადგინა, რომ მათი რიცხვი 2.1 მილიარდს უდრის. მაგრამ წარმოადგინეთ, რომ ქათმის კვერცხი ამ საიში სულ ზოლო ადგილზე დგას, პირველი ადგილი კუხ კვერცხებს უჭირავს, ზოლო მას მოხდებს სხვადასხვა ქვეყნარავალო კვერცხები.

თიერბატიკოსის ჰაღი

„დააზღვიეთ თუ არა თქვენი სახლი მძარცველთა თავდასხმისხანგან? — ამ სათაურით გამოსცა წინა ააშ-ში მიტერ რობერტ ბარნესმა. მან დაწვინა დიმიტრი აღწუნსხა ათასგარე ხტრები, რომელსაც სხვისი ქონების მოყვარულები იყენებდნენ და ასევე დაწვინალები აღწერა მოძალადებისხანგან თავდაცვის მეოღები. წინაში მელოდრობა მოიხებუა და ავტორი მერე შევსებულ გამოცემას აწახადება, რომ უსიამოვნო ეპიზოდმა საქმე შეიარება: მკვლევეარი დააბატიმერს, როცა ის... ბინას მარცვავდა. ტულოდ ირწმუნენოდა ბარნესი: ეს მხოლოდ მეცნიერული ნაპოვნიაო. საზრისით ჩავიდინე, მსურდა, პრაქტიკით შემეძმეწებინა ზოგერთი ჩემი თეორიული დებულებაო. მეცნიერული კვლევები, საწმურხაროდ, ორნახევეარი წლით შეუწყვიტეს.“

ბარბაანის პირველ გვირღვამ — მძაინზატორი დონარბ მახბარბამ; მითომბ გვირღვამ — დმოკრბტიული ხალხია, ხალხური გამოყენებით ხელოვნების ოსტატის — ზუნდა ზუნდარბის ნახუშპარბ... შვარდი სლიდები დ. იბარბაზვილი ს.

რედაქტორი მარიაკა ბარათაშვილი	სარედ. კოლეგია: ნ. გურამიძე, მ. ბაღანაძე (პ. მგ. შვიანი), ზ. კახაბაძე, თ. ლაშარაშვილი, მ. სინარულიძე, ნ. ზალუაშვილი, ლ. შინაგალია (მხატ. რედაქტორი), თ. შამბათიანი, ნ. ჯაბახიშვილი. ტექნიკადქტორი ი. ჩოგინაბაზვილი.	საქ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა
-------------------------------	---	--

საქ. ც. ცეის გამომცემლობის სტაბა. თბილისი, ლენინის ქ. № 14. Типографია издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონის №, №: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივინს — 99-71-68. განყოფილებების — 99-50-39. მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, საქმეთა მწარმოების — 93-98-54, გადაცემა ასაწყობად 13/111-73 ვ. ხელმწიროლა დასაბეჭდად 2/1111-73 ვ. ქალაქის ზომა 60X90/4 ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 3, სადრეიტეკო-საგომომეცელო თაბახი 5,3 ტრეკვი 125.600. შეეკ. 2392 უე 01943 ფახი 80 კა.

Этот рисунок
снят с
1930

ИНДЕКС 76178